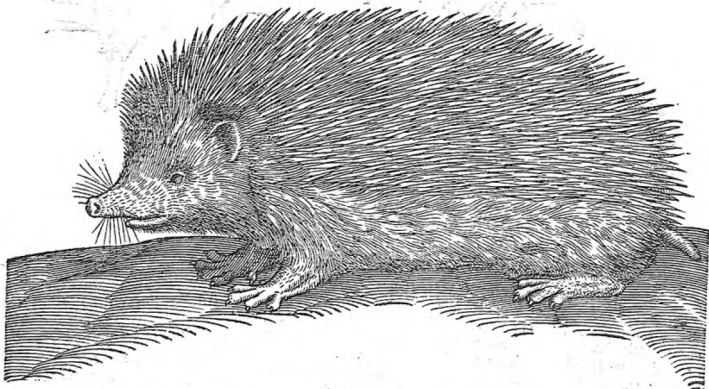

que spinis circumvallata celebatur, quibus utuntur perinde ac pedibus: his enim nitibundi moventur, sedemque permittunt, cuius rei argumentum est, quod semper algam spinis inplexam gerant. Euenit autem, ut quod caput appellant, & os, echinis, versum in terram sit: quod verò ad excrementi exitum deputatum est, id supra habeatur. quod idem omnibus turbidarius parte prona testis continetur: Dentes quini Echini omnibus sunt, caui intrinsecus: inter quos caruncula quaedam interioris hoc animal habeat: sunt enim omnes distincti: plerique vacantis materiae, & ex uno stomacho dependent, in vnumque hostiosa excrementi finiunt. Caro echinis circa ventrem nulla sicuti in vniuerso corpore. Sed quae oua appellantur, numerosim sparguntur, nomine adhuc nullo appellata. Sed cum non vnum, sed plura genera Echinoxum sint, omnium partes qui colunt. Tradunt scitiam maris Echinoxum praesagire, corruptisque operiri lapillis, modicam ponderis stabiliter. Vbi videre nautici, statim pluribus anchoris nauigia inseruant. hęc ex Aristotele. Meminit vtriusque Echini Galenus, & marini, scilicet, & terrestris vnicus tantum capite libro xi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Erinaeci vtriusque tum maxime, tum terrestris corpus totum usum cinerem efficit facultatis tum exurgentis, tum digerentis, tum detrahentis. Itaque eo quaedam & ad crescentiam, & ad fordida usum ulcera. Animal, quod vixit Sarsatur Græcis, Latinis Echinox marinus appellatur: Hispanis, Erizo de la mar: Italis, Riccio marino.

Echinorū vi-
rei ex Gal.
Nomina.

ECHINVS TERRESTRIS.

Echinorū vi-
rei ex Gal.

ECHINVS TERRESTRIS.

CAP. II.

Terrestris erinacei corium combustum alopecijis cum pice liquida aptissime illinitur. Assiccatis cornibus, elephantis, & male habitis, quos cachectos vocant, viscerum fluxiones excitant. Eiusdem iecur ficili solibus excocto arefactum, ad eodem usum vtilissime reconditur.

Terrestris Erinaceus vulgaris notissimum animal in Italia est. Duplici constat genere, canino scilicet, ac stulto, quemadmodum & tassus differentia dignoscitur ex eorum rostro. Id namque alij stultum, alij vero caninum habent. Rarò ex cavernis exeunt, nisi nocturno tempore ad uenas, quae solum attingunt, accedentes, acinos pedibus diducunt. His constratis in terra, in orbem se conglomerant, & super eos se uolunt, itaque spinis affixos portant in specum. Eodemque actu systrum arborum poma ad uentis decessa, aut maturitate decidua, in cauas arbores gerunt. Inter quadrupedes solus Erinaceus uolantium more testes renibus haerentes habet: eaque propter uelocissimè coit, non quidem aliorum quadrupedum more prehendi possit præter aculeos: itaque obstrantes deludat canes. Assusa conglomerato aqua, illico soluitur, & ingreditur. Frigidi temperamenti animal Echinox est, excrementis compluribus rodendum, quibus aculei nutriuntur. Idcirco cinis caninum sanè præbeat alimentum, præstat terrestris Echini combusti cinis terrestres enim cum sint, ægrè concoquantur, & internarium membranarum uentriculi gallinarum quaterus drachmis ad eos qui dum dormiunt in lecto mungunt. Datur hic pulvis ex uino uesperi cum se cibum recipit affectus. Uires longè plures his Echinox reddidit Rasis libro de sexaginta animalibus. Verumtamen quoniam illa, quae ibi leguntur, potius apocrypha, quam fide digna existimauit: ideo hic ea adnotanda non duxi. Caterùm qui sunt barum rerum cupidi, eò se conferre poterunt, ubi diffusus tractantur. Erinaceo-

Echini terre-
stris canini.

Echini terre-
stris facili.

Hystericis mē-
tio.

rum generi adscribitur HISTRIS, quod forma sit illi non absimilis, quamquam corpore longè maior: quàm & longioribus oculis, formis, tenuissimè mucronatis unde quaque riget: in specubus moratur, & noctu magis, quam interdiu ad parva exit. Latè hoc animal hyeme in cavernis, ut urtus, totidemque diebus fert utero sætum. Irata hystrix intendit cutem, & tunc suos iaculatur aculeos. Quo fit, ut non modo canes, sed quandoque venatores feriat. Combusti cinis patius (ut Plin. est auctor) partus conceptos continet. Animal, quod ἐχινός Græco sermone, Echinus terrestris Latino vocatur: Arabico, Causid, siue Caused, Italico, Riccio terrestrè: Germanico: Hebel, aut Ygel: Hispanico, Erizo: Gallico, Herisson.

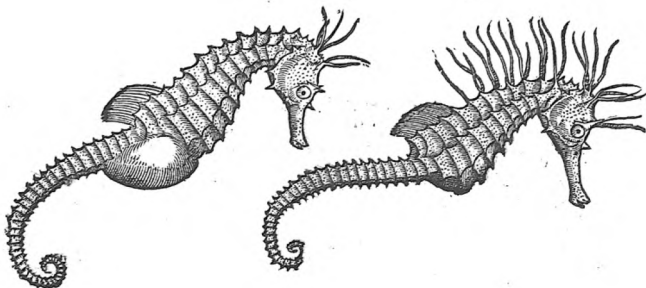
Ἱπποκάμπος.

HIPPOCAMPVS CAP. III.

Hippocampus marinum animal est exiguum. Cuius cremati cinis exceptus cum liquida picce, aut axungia, seu anaracino vnguento illitus, alopecias replet.

Nomina.

HIPPOCAMPVS, SIVE EQVVLVS MARINVS.

Hippocampi
confident alio,
& opinioes.

Quæquam non desunt scriptores, (ut Marcellus inquit) qui in locustarum genere Hippocampum recenseant, quique ad multos in medicinis vsus eum commendent: eorum tamen hætenus reperi neminem, qui peculiaribus notis eius historiam tradiderit, effugient, expromserit. Ceterum sunt, qui credant, Hippocampum id nominis sibi æstivisse ab erucis, que in hortis olera; in campis verò herbas uniuersas, & arborum frondes depascuntur, quasque propriè Græci νάκτας vocant. quippe quod illis fortasse forma, ac facie sit persimilis. Ad hæc non desunt, qui Dioscoridum mirentur, quod scripserit, Hippocampum exiguum animal esse, cum tamen nomen plerumque magnitudinem innuat: inquit enim Græcis grande significat, ut hipposelinum, hippolapathum, hippomarabrum clarissime demonstrant. Veruntamen non ob id Dioscoridem impugandum existimant, nec pariter alios, qui de eo idem scripserit. Quoniam licet comparatum hoc animal marinis beluis, aliisque in aquatiliu genere grandioribus, paruum videatur, si tamen eo erucarum generi compararetur, quarum imaginem formamque reddat, & à quibus nomen accepit, grande sane fuerit. Sunt & alij, qui pro certo velint, Hippocampum esse pisciculum illum, vel potius marinum monstrum, qui quibusdam Dracunculus, alijs verò Equiculus marinus vocatur, cuius nullus in ciuitis vsus, flexuosum equum Hippocampum vertentes. Vistur plerumque hic in pisciarijs foris inter minores pisciculos, semiproductanti longitudine. Caput illi est equinum, quem admodum & collum: rostrum oblongum fistula in modum canum, & caluicundi per spicæ: à supercilij duo oriuntur aculei, qui in mare in crines desunt: Frons illi glabra: Sinapit crinitum est, quem admodum superior colli pars. Id quod in feminis non visitur, namque in sinapit tantum crinitum est. Verim crines in viris tantum visitur. extinctis enim illico decidunt. Pinnam habet in dorso singularem, qua ad natandum regitur. Ventre est albicante, extuberanteq, sed femina ventricosior est. Mas sub ventre rimulam habet, qua excrementa excreantur. femina verò præter hanc alteram dedit natura. excludendis ouis idonea cauda est quadrata, reflexaq, in modo. Totum corpus ex cartilagineis circulis compactum est, & ubique fere aculeatum. Nanque duplici utrinque à capite ad caudam usque aculeorum serie vestis spectatur, nec disparibus aculeis collum præcingitur. ac per longum recta scatur. Horum opinioem, sicut & aliorum, cur rationibus, aut auctoritatibus comprobem; cur item contra reprobem, sanè non habeo, cum hætenus nunquam in probatissimorum auctorum monumentis legerim, qui per notas ipsam delineauerint. nam est Plinius libro xxxv i. cap. v. dum Praxitelis, & eius filij Cephisodori admiranda percurrit marmora, uideri assertat in maxima dignatione Cn. Domitij delubro in circo Flaminio Neptunum, Thetim, atque Achillem, Neridasque supra delphinos, & hippocampus; cum tamen hæc poetica fabulosaque sint, nullam certèijs adhibendam esse fidem existimauerim. Multa enim & pictorum, & sculptorum adhuc extant fragmenta, ubi locis innumeris marini visuntur equi piscium in moribus natantes, ad natandum munus piscium modo, partim verò serpentis instar pro longum ac inuolutum, magna quidem, non parua corporis mole. Quod si fabulosa sequamur, bos facillè Plinio Hippocampus esse probabimus. Ceterum tamen si notarium nihil de Hippocampi facie ex auctorum monumentis habere possit, inclinât tamen animus, huic verum esse Hippocampum, cuius hic cum maris, nem femina imaginem datus, cuiusque historiam de scriptis, & præsertim cum non

Equiculi ma-
rini confide.

pauci

panci doctissimi viri, qui aequalium historiam describunt, in eadem persilant sententia. Hippocampi vires recensuit Galenus libro x. simplicium medicamentorum, sic inquit. Et Hippocampum animal illud marinum si totum visoris alopecij professe proditum quibusdam est, ipsaque videlicet desiccantis esse facultatis, & tenuum partium, aut certe esse cinerem: quem quidam unguento amaracino commiscet, quidam pici liquida, alij veteri adpici sulto. hec Galenus. Ceteri piscatoria vitæ periti homines dicunt Hippocampi ventrem in vino decoctum si quis dederit cupiam bibere, cum primò ex ea potione accerrimo singultu affici, deinde tussi vehementer torqueri. At enim nihil excreare, sed & superiori eorum ventrem intumescere; & calidos vapores in caput sursum efferti, ac inde per nares minutatim destillare, & pusculentum odorem reddere, simul & oculos eius sanguine suffusos ignei coloris flagrantia laborare, & eorundem oculorum genas inflari, & uicendi quidem cupiditate ardere sicut, verum nihil emittere. Quod si natura euicerit, hunc tamen, periclitata prius morte, in obliuionem, & demenciam incurrere. sin in ventrem inferiorem delapsus fuerit, ipsum omnibus iam membris captum è uita excedere. Ex morte porro qui euadunt, mente capti aquam summo studio persequuntur. hanc enim ipsam idcirco expetunt aspicere, tum stillantem audire, quod sanè eis egrotudinis leuationem asserat, & somnum conciliet. Itaque ad perennes fluuios, aut ad litora, aut iuges fontes, aut lacus commorationes eis gratæ sunt, & iucundæ: cum tamen non hæc mala dicant huius bestia ventrem creare, sed Hippocampum algam acerbissimam, ex qua ita afficitur, depasci. Veruntamen solertia veterani piscatoris, & ad res maritimas bene prudentis, salutaris etiam repertus est Hippocampus. is & Cretensis erat, & filios admodum adolecentes piscatores etiam habebat. Accidit autem, ut hic piscator Hippocampus simul cum alijs piscibus caperet, & per adolecentes à rabida canicula morderentur. Cùm eorum in Methyna Cretenis ad litus iacentium uicem dolentes spectatores interficiendam caniculam censerent, & illius iecur medicamentum ad rabiem edendâ iuuenibus dandum esse: alij consulerent à Diana salutem petendam esse, senes piscator eos de consilij, qui afferrent, laudatos dimisit, & Hippocamporum exenteratorum alios affos eis comedendum dedit, alior in acetum & mel contriuit, iisque morfus & lœra obligauit, atque hominum adolecentium rabiem uicit, eosq; ad incolumatatem tandem restituit. hæc enim Aelianus de Hippocampi uiribus. Hoc animal ut Græcis ἵπποκαμπος, ita etiam Latinis Hippocampus appellatur: Italis pariter Hippocampo.

Hippocampi uires ex Gal.

Hippocampi uires ex Aeliano.

Nomina.

ἵπποκαμπος, ἵπποκαμπος, Κίονα.

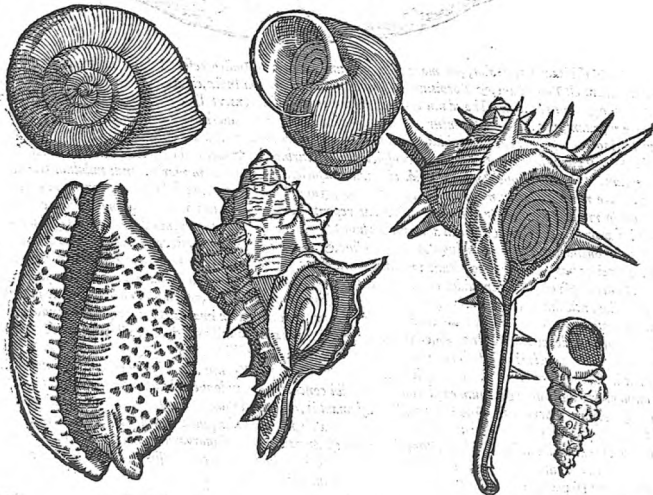
PVRPURA, BVCCINA, CIONIA.
C A P. I I I I.

Purpura uita exicat, dentes abstergit, excrecentias in carne cohibet, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Eadem prestant concrenata Buccina, sed uehementius urunt. Siquis salis plena fictili crudo adurat, dentificum conueniunt. ambustis utiliter illinuntur, quibus solui medicamentum non oportet: nam postea quàm vulnus cicatricem duxerit, ipsum in testæ modum induratum, sponte sua decidet. Fit etiam calx è buccinis, vt in eius mentione demonstrabimus. b Cionia uocant purpurarum, buccinorumque mediæ partes, circa quas testæ uolumen clauiculatim intorquetur. Cremata simili modo; maiorem purpuris, buccinisque facultatem vrendi consequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent. Buccinorum carnes ori gratæ sunt, & stomacho utiles, sed alium non molliunt.

a καψαξε ita meci scribit, & Drag.

b καψαξε alij scriba.

PVRPVRAE, BVCCINAE.

Purpurarum
confid.

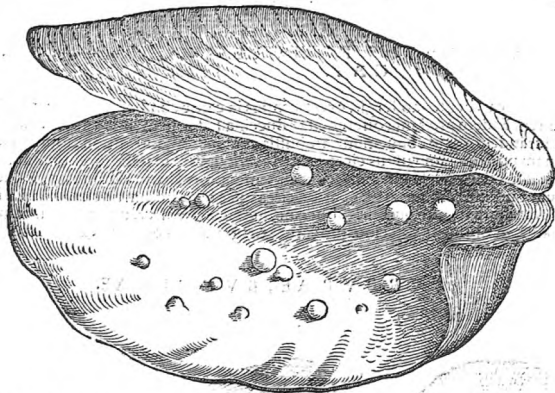
Sunt & Purpura marini pisces, eius sanè generis, quæ testa integuntur. Hæ (ut auctor est Plinius lib. ix. capite xxxv i. villam magni pretij florem retinent, purpureum propriè dictum, tingendæ regum vestibus expetitum. Hinc in medijs faucibus gerunt, candida quadam nena conclusam, colore nigricanti: rose pellucidum. Vni usque contendunt, quia cum nita sua succum illum cœmone. Latens circa canis ortum tricens diebus. Congregantur verno tempore, minusque attritu lentorem cuiusdam ceræ saluant. Lingua Purpura digitali longitudine, quæ pascitur perforando reliqua conchyliata: tante duritiæ aculeo est. Capuntur autem purpura parvulis, rarisque textu veluti nassis, in alto lactis. Inest ijs esca, clusiles, mordaces conche, quales titulos videmus. hæc semineces, sed redditas mari avido hiatu venientes, appetunt purpuræ, porrectisque linguis infestant. At illæ aculeo extimulata claudunt sese, comprimuntque mordentia: ita pendentes auditate sua purpuræ tolluntur. Aqua dulci necantur, & scubi flumini immerguntur: alioqui capta diebus quinquagenis vivunt salina jure. Anno magnitudinem implent, celerimeque crescunt, quemadmodum & conchyliæ omnia.

Buccinum.

Est in purpurarum genere & Buccinum ad similitudinem eius buccini, quo sonus editur: unde & causa nomini, & rotunditate oris in margine incisæ. Sed maior est purpura, cuniculatum procurrente rostro, & cuniculi latere introrsus tubulato, quæ proferat lingua. Cui circum orbis aculeati, qui buccino non insunt, sed utriusque orbis totidem, quot habent annos, Buccinum non nisi petris adheret, circaque scopulos legitur. Purpura, buccinaque simul, quemadmodum & reliqua conchylium genera longa sanè narratione scriptis celebrata sunt ab Athenæo. Ad eius igitur volumina accedant ij, qui plura scire desiderant. Sed quoniam MARGARITAE, quæ non modò ad mulierum, hominumque decorem, sed etiam ad medicamenta maximo luxu expetuntur, à marinis & ipse videntur conchis, hic inter præiosa conchyliæ cas referere non ab re hæc historia.

Margaritari,
& earum cõ
chæ historia.

MARGARITAE.

diderunt. Nasci itaque animalia, quæ margaritæ gignunt; in oceano Indico refert Plinius lib. ix. cap. xxxv. Fertilis admodum earum est TArabane, & Torositem Perimula promontorium India, circa Arabiam in Persico sinu maris rubri. Origo, atque generis conchæ est hanc multum ofstream conchis differens, ut liquidò constat ex ijs, quæ nostri vulgò Madriperle appellant, quæ ad nos deferuntur. Hæc ubi genitalis anni stimulaerit hora, pandentes sese quadam ofcitatione impleri viscido conceptu tradunt, gravidas factas postea eniti, partumque, concharum esse Margaritæ, pro qualitate rosi accepti. Nam si purus infuxerit, candorem conspici: si vero turbidus, & setum sordescere: eundem pallere celo mirante conceptum. Et ex eo quippe consistit, cælis, eis maiorem societatem esse, quam maris. Inde nubium trabi colorem, aut pro claritate matutina serenum: si tempestivè satientur, grandescere, & parvis si fulgure, comprimi conchas, & protinus inani inflatum sine corpore. Ceterò in aqua molles sunt Margaritæ, at exemptæ protinus durecunt. Quidam tradunt, sicut apibus ita concharum exannibus singulas magnitudine, & retustate præcipuas esse, veluti duces, miræ ad cavendum conceptioni. Concha ipsa cum manu videt captiosam, siquidem capto reze facilius ceteras palantes retibus includunt.

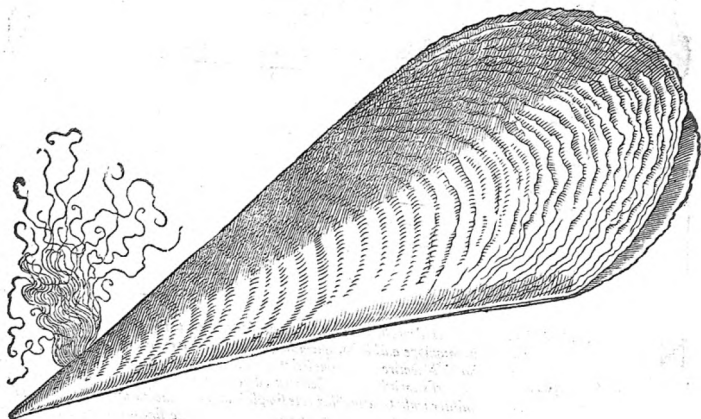
Vniões præ
stantissimi.

si præveniat, acie sua abscondit, nulla inflore pena, & alijs munia supplicij. Capte multo obruuntur sale in vasis fictilibus, namque erosa carne, vniões, siue margaritæ puræ, & expurgatæ decidunt in imavassa. Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, levitate, pondere, ramesij raræ admodum sunt Margaritæ, quæ bis omnibus horibus præsentit. T radit Luba Arabis concham esse similem pectini in seculo, hirsutam echinorum modo, sine seque illi Margaritam grandini similem. In conchis quater nos, aut in summum quinos vniões reperiri Plinius scriptum reliquit. Et erim Americus Vesputius, qui nostro auro liburnicis omnem ferè australem oceanum exploravit, talem ibi concham se quandoque habuisse testatur, in qua vniões intra centum, & triginta reperti sunt. Quod non modò confirmant ij, qui post ipsum ad occidentales Indias navigarunt; sed etiam addunt numerosiores ibi vniões in vna tantum concha nasci: præterea alia plura de Margaritarum historia referunt, quæ à Plinij sententiâ plurimum differunt. Porro certum est & nasci, & capi margaritæ in oceano occidentali Scoto, & Anglico sinu, sed eas quidem parvas, nec adè pellucidas, ut orientalibus comparari possint, è quibus contextum thoracem afferunt, quem Diane templo Iulius Cæsar dicavit. Reperiuntur Margaritæ quandoque etiam in Pinnis magnis, quæ Veneti vocant ASTVRAE, ut Plinius testatur. Ad hæc non in mari tantum, sed etiam in fluminibusque dulcis conchæ proveniunt, quæ

Plinij error.

iqua margaritas gestant. Huius autem rei ego quidem testimonium perhibere possum; quod iam mihi in Bohæmia degenti cõ-
 pertum sit in Vnotaua flumine & reperiri & capi conchas, quæ pulcherrimas includunt uniones magnitudine, forma, &
 candore præstantes. Atque certè mihi subijt quandoque mirari, cum earum margaritarum copiam uidi tum apud Sereniiff.
 Principem dominum meum, tum etiam apud primarios Bohæmicos homines. Margaritæ in medicum etiam usum veniunt: quã
 doquidem scribit Serapio, & Auicenna, eas ad cordis affectus præcipuam opem ferre. Quinetiam cellyrijs admistas oculo-
 rum nubes detergere, & aquam eò defluentem absumere. Animal, quod $\tau\alpha\pi\tau\epsilon\sigma\sigma\alpha$ Græcè, Purpura Latine nominatur: Vnionum t
 Arabice, Naporam, & Porphyra: Italice, Porpora. Quæ verò Latinis Buccina, $\chi\iota\tau\iota\sigma$ Græcis dicuntur: Arabibus, Barcora, tes.
 Cobros, seu Cobron: Italis, Buccine: Hispanis, Pozios: Callis, Bios cornetos. Ceterum quod Græci $\mu\alpha\gamma\alpha\tau\iota\sigma$ & $\mu\alpha\gamma\alpha\tau\iota\sigma$, Latini item Marga- Nomina.
 ritas & Vniones vocant: Arabes, Hayeralbato: Itali, Perle: Germani, Perlin: Hispani, Perlas.

PINA, SIVE ASTVRA,

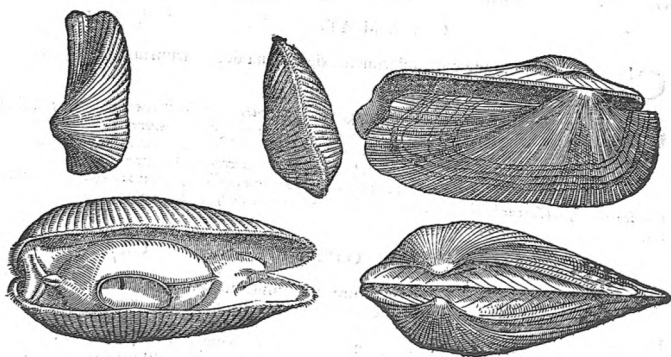
Mures.

MITVLL.

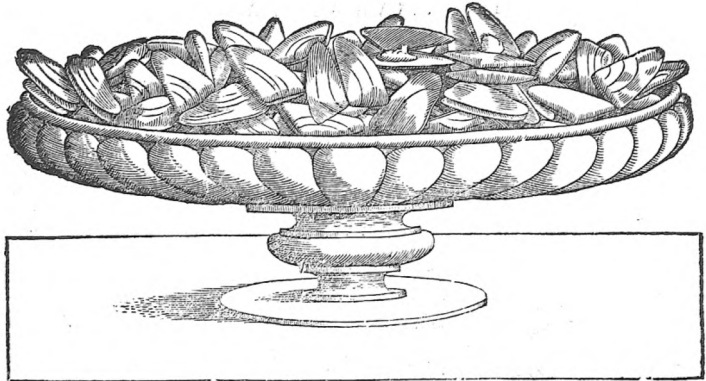
CAP. V.

M Ituli lautatissimi in Ponto. Cremati eundem buccinis effectum præbent. priuatim plumbi mo-
 re eloti, oculorum medicamentis cum melle viles habentur: palpebrarum crassitudines abfi-
 uiliter imponuntur, & cætera, quæ oculis caliginem offundunt. Carnes eorum ad canis morsus

MITVLL.

Recentes Tellinae aluo utiles, sed maximè ius carum. Salitæ uruntur, tritæque in cinerem, & cum cedria infillatæ, auulfos palpebrarum pilos renasci non patiuntur.

Mitulorū, & tellinatū cōsideratio.
Iouij lapsus.

Non desunt, qui Mitulos, & Tellinas idem esse censent. Inquam sententiam potissimum venisse comperio Paulum Iouium virum apprime eruditum: quippe qui libello, quem de Romanis piscibus edidit, malis (est medicus esset) cum Athenæo errare, quàm cum Dioscoride rectè sentire. Ex cuius scriptis satis apertè constat, aliud esse mitulos, aliud tellinas: nam præter quàm quod de his duobus diuersis capitibus ipse differuerit, differentes etiam vtriusque reddidit dotes, haud necis illis inesse differentiam. Idem similiter sensit Galenus lib. x. i. de simplicium medicamentorum facultatibus, ubi de viperis differens, eodem capite mitulorum etiam meminit, tellinarum verò peculiari capite singulis proprias, & diuersas reddens facultates. Non secus ac illi, sensit Paulus Aegineta, fidelis nempe utriusque sectator. Quamobrem dicendum putauerim differentes nimirum esse mitulos, & tellinas. Notissima sunt in Italia Tellinae, præsertim Roma, ubi plurimæ neales circumferuntur, quod edendo sint, & ori admodum grate, si tamen ab arena optime repurgentur. Cæterum quales Mituli sint in Italia, qui hac nostra tempestate explicauerit, hæcenus inueni neminem. Præter unum Massarium Venerum qui eos mitulos putat: quos Adriatici accolæ pulgò appellant Muscioli, quasi musculos dixerint. Cuius opinio nobis maximè probatur: quippe quod & forma, & nomine conchyliata uocata legitimos referant mitulos. Sunt enim tellinis paulo maiores testa exterius lineis quibusdam scabra: intus uerò pellucida, & rata ponder leuis. Musci: ita Græcis, Mituli Latinis appellantur, pariter & Italis. Arabibus uero, Amarchas: Hispanis, Mixilbus, Toldi'us, vt Græcè, ita etiam Latine Tellinae, & Italice Telline dicuntur. Arabicè, Sedes, & Talsam: Hispanicè, Bringuos.

Nomina.

Χιμαε.

CHAMAE.

CAP. VII.

Chamarum, aliarumque conchularum in exigua aqua decoctarum ius, aluum cict. id cum vino assumitur.

Chamarum conficiatio.

Quamquam Chama inter cætera conchyliorum genera longa descriptione ab Athenæo referuntur; nihilominus tamen tot huiusmodi testaceorum habentur species, ut non facile sit, eas inter se distinguere. Cæterum præter cæteras conchas, si sibi peculiare asseruere Chama, quod plerumque in litore biantes inueniuntur. Idcirco eas rectè Chamas dici posse putauerim, quæ in marinis oris, pendentes sese læui testa contectæ reperiuntur. Harum quàm plurimas ipse uidi in Adriaticâ litore. Verùm quoniam nulla alia facultate sunt præditæ, præter eas, quibus & reliqua concharum genera commendantur: ideo non est, ut plura de his dicamus. Quæ Græcis χιμαε, Latinis Chamae, Arabibus Hame, & Italis Chame nominantur.

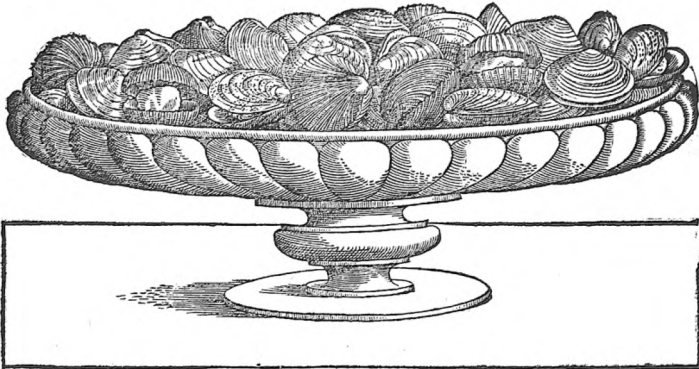
Nomina.

ὄνγξ.

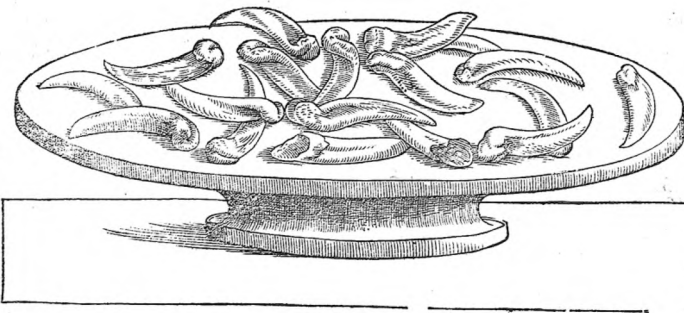
VNGVIS ODORATVS.

CAP. VIII.

Vnguis, siue onyx conchylij tegumentum est, ei simile, quod purpura integitur: quod in India nardiferis paludibus inuenitur, suauem ideo spirans odorem, quod conchyliia inibi nardi pabulo vescantur. Colligitur posteaquam stagnantes aquæ æstiuis squaloribus inaruerunt. Laudatissimus qui à rubro mari deferretur, candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit, atque minor conspicitur. Ambobus odoris gratia sunt, sed aliquatenus castoreum olent. Iidem fiftiu exciant foeminas uulæ frangulatu oppressas, comitialesque: poti vntrem molliunt. Crematum conchylium eadem efficit, quæ purpura, & buccinum.

VNGVIS ODORATVS:

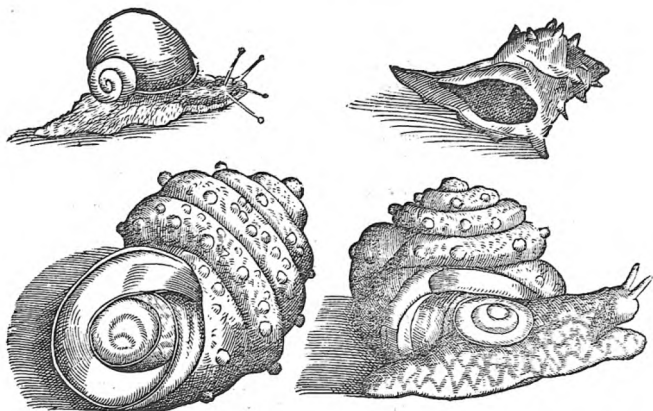

Qui diligenter caput hoc de vnguibz odoratis legunt, & expendunt, non ab re fortasse mirantur Dioscoridem, quod scripserit, onyches, id est vngues odoratos in India nardiferis paludibus inueniri. quando nusquam à veteribus & recentioribus memoria proditum sit, nardum in paludibus nasci, sed in montibus, arido & sicco solo. Admirationi sua illud non obflare putant, quòd memoret Dioscorides, Indici nardi genus esse, quod Gangitis vocatur, à fluuio Gange, apud quem enascitur, montem præterfluente. Neque enim volunt eam nardum in fluuio illo, aut in paludibus provenire, sed in monte, aut infima eius parte, quam flumen ipsum aluit. Præterea cum scribat Dioscorides conchulas odoratas in Indis paludibus inueniri, illis planè absurdum videtur, quòd præ cæteris eas laudauerit, quæ à rubro mari deferuntur: quòd item Babylonicæ generis meminerit. Addunt insuper, quòd cum vngues ij, quorum in officinis pharmacopæorum communis est vsus, si vruuntur, non suauem spirent odorem, sed potius caesorem oleant, qui nimirum odor ab omnibus & iniucundus, & ingratus habetur, fieri non potest, quòd odoris gratia suffiantur, præsertim quòd ijdem suffitu (vt Dioscorides tradit) excitant feminas vulua strangulatu oppressas, comitialesque. Sciunt autem, quòd qui huiusmodi morbis tentantur, ab odoratis læduntur, & à fetidissimis inuuantur. Verùm quia nitimur quantum possumus pro nostrâ virili parte Dioscoridem defendere, & ab erroris suæ spicione vindicare, quid mihi illa cogitanti occurrerit, nunc edisseram. In primis igitur non ita mihi mirum videtur, quòd à Dioscoride scriptum sit, vngues odoratos in nardiferis India paludibus inueniri. Nam si, eodem auctore, aliqui arbitrati sunt, malabatrum esse Indici nardi folium, falsi quadam odoris cognatione, facillè fieri potuit, ut ijdem rei herbariæ impellationem secutus, eas paludes Indis nardiferas nominauit, in quibus huiusmodi habentur conchilia. Nec placet Rondoletij, alioque viri doctissimi opinio, qui putat conchilia, nullibi haberi posse, præterquam in mari, sicinque. Nam si conchilia marina sunt animalia, quomodo in lacubus inueniuntur, colligunturque aquis estu exiccatis? an mare deserunt turbinata,

Vnguis odoratus confectus.

conchulam admiseri debere. quòd facile sciret, fabulosum esse purpuras in naso vel ore gerere ossa. Quod etiam sensisse videtur antiquus fragmentorum Nicolai interpres: quippe qui non purpurarum ossa in aurea Alexandrina, & diamargarito sic interpretatus, sed byzantinum blattam, quam odoratum vnguem esse; haellenus nos abunde demonstrasse existimamus. Huic nomen Græcum est βρῦς: Latinum, Unguis odoratus, & conchula Indica. Arabicum, Athfar ateb, aut Adfar althab; Italiae, Vnghia odorata. Nomina.

COCHLEAE.

Koyzias.

COCHLEAE.

CAP. IX.

Terrestris cochleæ stomacho viles sunt, & nõ facile corrumpuntur. Optimæ Sardonicæ, a Aphricanæ, Aftypaleicæ, & quæ in Sicilia, ac Chio gignuntur, & quæ in Liguria alpibus, pomatiæ, id est, opercularæ, cognominatæ. Marina stomacho idonea, & facile aluo excernitur. fluuiatilis urus oler. Quæ uerò vepribus: frutesque glutinata coheret, quam uocant nonnulli b fefilon, ventrem, & stomachum turbat, vomitiones excitat. Crematæ omnium testæ excalcificandi, & vrendi naturam fortiuntur: purgant lepras, vitiligines, dentesque: emendant oculo rum cicatrices, & vitia cutis in facie, abugines, ac vilus hebetudines, si cum carne sua vitæ, tritæque ex melle illinantur. Crudæ cum tegumentis impostæ, aqua inter cutem tumores exungunt, sed non antè soluantur, quàm omnis haufes tritæ, & admotæ ciunt. Carnes earum cum thure, & myrrha illitæ, eam vulnera alia, tum maximè quæ nerui acceperunt, conglutinant: tritæ in aceto, sanguinem naribus erumpentem infranant. Vitæ corpus, & præsertim Aphricanæ, cum aceto deuoratum, stomachi dolores mitigat. trita cum testa, vino, & myrrha, si exiguum inde bibatur, coli, vesicæque cruciatus sanat. Terrestris pilos incommodos replicat, si quis abrafo acu lentore eius, pilum attingat.

a Meum & Libyicæ.

b Meum & Drag. addunt & vepribus, i. aut fefilonum.

Cochleæ vulgò notiffimæ sunt. Hæ licet albæ, nigrae, reperiantur, tum magna, tum parua, tum mediocres; omnes tamen eandem naturam in vniuersum obtinent. Si verò aliquo pacto inter se differunt, id natalis soli causæ adscribitur: nam quæ in apricis admodum locis odoratis uicuntur herbis, ipsa sanè præstant, quæ in opacis degunt, ac in palustribus. Id enim gustu facile deprehenditur, quòd hæ uel insipide habeantur, uel palustrem respiciant limum: illæ uerò sapidiore, esuique gratiores existant. Quandoquidem absinthium depaîtæ amaritudinem reddunt, sicuti quæ seryllum, pulegium, calamintum, origanum, aliasque odoratas herbas assument, odoris gratia commendantur. In quarum numerum equè referri possunt, quæ paulò lupinis maiores in agro Romano leguntur, ubi autemno quorundam carduorum caulibus acernati: in nonnullis fuerint insituta, distinctis quidem generibus earum, quò melius gustu fieret satis: separatim uesent albæ, quæ in Rætino agro nascuntur: separatim llyricæ, quibus magnitudo præcipua: Aphricanæ, quibus fecunditas: Solitanæ, quibus nobilitas. Saginam quinetiam commentati sunt sapa, & farre, aliisque rebus, quæ eas alebant. Non me fugit, quos Dioscorides pomatiæ uocat, plurimas reperiri in montibus Tridentinis, uicinisque alijs locis, & eas quidè præstantissimas. Erunt enim è terra hyeme in sepibus, & frutes, uicis quibusdam ferris prope fruticum radices terra circumfossa. Concluduntur hæ contra frigoris iniuriam, quodam albo operimento, duro, gyphi speciem referente, sicque contentæ terra se condunt. Fit enim ob hoc, ut in cibis ijs longe suauiores, gratioresq; habeantur, quæ uere, & æstate imbris excitatè hinc inde nagentur. Quòd autem sic hyeme recondantur, delictantq; sub terra circum fruticum radices, Hetruria plantæ ignorat; ceterum tamen & ibi eodem modo ab his erantur, qui alibi artem didicerunt. Præstant cochleæ, præter eas quæ à Dioscoride scribuntur ad uaria corporis incommoda. Siquidem testæ exutæ, & hordæcæa ptissana incoctæ lateris dolorem tollunt, ubi pti-

Cochlicarum conchil.

Cochleæ po matix.

fana forbenda detur, cochleæ vero contusæ loco dolenti illinantur. Eandem diu elixarum ius potum iliacos iuvat. Eadem elixæ, ac tritæ, cruentis excretionibus medentur. Diarria efficacissimè profunt, si crude cum suo ipsarum putamine contrita bibantur ex passo, diebus septem continuis, ad summum novem. Vertiginosis quoque profunt inspersisvisque, ubi prima die cochleæ rnam magnam, sequenti duas, tertio tres, quarto duas, quinto unam, semicochleas voraverint affecti, nec minus vertiginosis, quam amentibus medebitur is, qui singulas cochleas diebus singulis plurimas, cum suis testis contritas, ex defruto potandas dederit, sed has minus esse oportet. si rero minus res successerit, triduo quiescat affectus. & subinde eandem potentem diebus pluribus replicet: Celliacos quoque iuvat cochleæ duæ, una cum testis contritis, & duobus ovis gallicantis exoptem nisi passis tritis rucis, & aquæ quaternis, ac demum scitili usque calefacta, & hausta. Præstant eadem ad faucium molestias, & asperitates, si illotæ coquantur, & deinde tritæ ex passo exhibantur. Partus faciles reddunt, si ad scindis feminis edantur aliquot, ante partum diebus. Adjuvant utiuter in emplastris, qua suo movent. Nanque non folium bubones & ceteros tumores conquant, sed etiam abrumpunt. Contritæ crudæ, & illiæ, serpenticus rictibus medentur. Quæ vero salinis inherent, strumalibus illotæ resolvunt, si cum putamine tusa illinantur: Columella unius sanæ cochleæ nua succus ac vulnerata, cum penna illitus. Complures crudæ, in nitido mortario tusa, una cum ovo galinacæ incocto, ex succida lana utiuter fronti adalligantur, ad sedandas oculorum epiphoras. Combustularum cinis cum lini, & rucicæ semine ex melle potus, intra paucos dies lenosof sanat. Quæ autem ceteris minuiotes habentur, tritæ, & illiæ, exulcerationes resolvunt. Omnium putamen ustum, & in pulverem tenuissimum contritum, quinguarum putredines exulcerationesque illitus tollit. Idem casuinentum tritumque, & potui datum, calculus expellit: qui etiam rrimam mirificè pellit, si duarum drachmarum pondere ex uino albo, & aqua calida bibatur: prolapsam columellam cohibet; & procedentem quoque sedem, sed prius intestinum abluï oportet aqua in qua ferrum candens pluries refinum fuerit. Cochleis memorabilis a mucagine nativa diligeret repurgatis, & in lacte bubulo recenter mulsis una cum Tusillagine concisa decoctis condimentum fit optimum tabidis, cibi loco propinandum. Cochleæ si rote cum testis urantur (vt Galenus memorie prodidit libro xi. simplicium medicamentorum) admista galla omphacitide, simulque pipere albo, mirifice profunt dysente rii: in quibus ulcera nondum putredinis sunt. Conuenit autem ut piperis sit pars una, galle vero duæ, quatuor cineris cochlearum. Hæc ubi ad unguem lenigaris, cibus in spergito, bibendumque, aut ex aqua, aut ex uino albo, & aulero prebeato. Ceterum abique galle misione cinis cochlearum admodum reficcantis est facultatis, obtinens item nonnihil ex ustione calidum. Porrò cochleæ, quæ ustionem non sunt expertæ, si tritæ una cum testis imponantur, & totiuter aqua inter cutem laborantium, & in arthriticis articularum tumoribus, egrè quidem diuelli poterunt, ceterum impense desiccant. Et omnino in herere ipsas inere oportet, quoad fronte decidunt. Idemque faciendum in tumoribus ex icu natis difficile solubilibus, & ex contusione facta in auribus. Desiccant enim illos magnopere uniuersos, etiam si uisicosos, crassosque in alto humor contineatur. Idem libro citato, cum de diuersis carnis uerba faceret, sic de cochlearum quoque carne differunt. At cochlearum caro prius in mortario contusa, ac postea ad leuorem redacta, omnium valentissimè desiccant partes superfluo humore grauatas, adeo ut, & hystericus conueniat. Ipsarum autem humor solus per se citra carnem sumptus (uocatur autem is a multis uisicosis, hoc est, mucus limacis) thuri misus, aut aloë, aut myrris, & horum quibusdam, aut omnibus, quoad habeat cerati crassitiem, medicamentum fit glutinatorium, desiccate pulchre purulentes mucus aurium: sed & fronti impostum in heret, oculorum fluxiones reficcant. Quædam etiam ad palos eximidos utuntur totis una cum testis ad leuorem tritis: sed & quidam ad sistendos menses. Et quidem ego aliquando in ego carnes ipsas solas in vulnus cum nerui uulneratione, & contusione factum tritas imposui, ipsamque vulnus pulchre glutinatum est, & neruis phlegmonem haud perpeffus. Erat autem homo durus, & agrestis: misicis tamen illis contritis pollinem farina acceptum a pariete mola proximo. Scripsere autem maiores me nonnulli medici, ad eiusmodi usum miscendum ipsi thuris, aut myrrham. Verum horum habebam tum neutrum, vt qui tunc ab urbe abessem in uilla. Possis autem & resine frictæ cum trite admiscere, si ausi, quippiam. Porrò ubi multus muci cochlearum accipere uoles scorpion, scyllis carnem earum purigito. Sed non ante multos dies renatas esse expedit: alioqui enim tempore desiccantur. Nam recentis plurimum habent uisicose illius humiditatis, quam stylo compunctæ effundunt. Humiditas hæc pilorum in palpebris præter naturam glutens est. hæc Galenus. Cochleæ tum crudæ, tum coctæ cum testis suis, aut sine, contritæ emplastris concoquantibus, & saniet de uomicis fracta cute educentibus utiuter immiscetur. Marina in Italia mediterraneis perquam raro in cibus veniunt: quamvis ipsi qui maris litora inhabitant, frequentiori sint usui. Sunt & in cochlearum genere, qua tegumento, uel testa carent, quæ nobis speciatim Lumache uulgo appellantur, noctu potius, quam interdiu ad pascia exeunt. Degunt hæc non modo in campis, & hortis: sed in cellis uinarijs, & alijs subterraneis uliginosisque adiu locis. Gerunt in capite lapidem (non tamen omnes) quem febribus tertianis adalligatum vulgus prodesse existimat. At Plinius libro xxx. cap. xv. auctior est hunc lapidem adalligatum denitentionem facilem præflare. Expetuntur hæc mulieribus ad expoliendam faciem: nanque ex ipsi in stillatorum uas coniectis, additis quibusdam alijs, aquam elicunt, qua inde earum elota facies leuorem mentur. Quip & his Aphricam abundare scriptum reliquit Plinius libro xxx. cap. 111. & eas combustis dynteritibus utilissimas esse, Gallinacæ albo, & illiæ, faciunt mirifice ad puerorum Enterocelas, sed interim pueros in lecto iacere oportet. Vrumur & ipse utiuter, & in puluerem teruntur, qui inspersus quanquam pedum exulcerationem sanat. Xoyia ut Græcis, ita Latinis Cochleæ nominantur. Arabibus, Balzum, & Hatzum; Italis, Chiocciolo: Germanis, Schnecken: Hispanis, Caramyos, & Caracoles: Gallis, Escargoz.

Cochlearum uires ex Gal.

Cochleæ marina. Cochleæ sine testa.

Nomina.

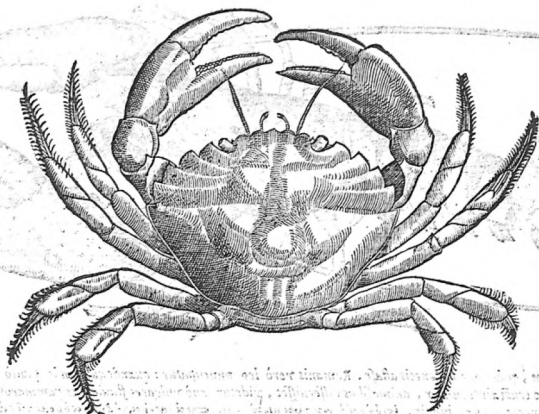
a pulueris gentianæ modo, triduo potus cum uino, magnopere prodest canis rabiosi moribus: rimas pedum sedisque, perniunculos, & carcinomata, cum decocto melle lenit. Triti crudi, potique ex afini- cæ autem, & cum iure contrita contra serpenticum phalangiorumque morfus, atque scorpionum ictus. Deco- nent scorpiones triti, & cum ocimo admoti. Possunt eadem marini, verum inefficacius omnia præstant.

Καρκίν.

CANCRI.

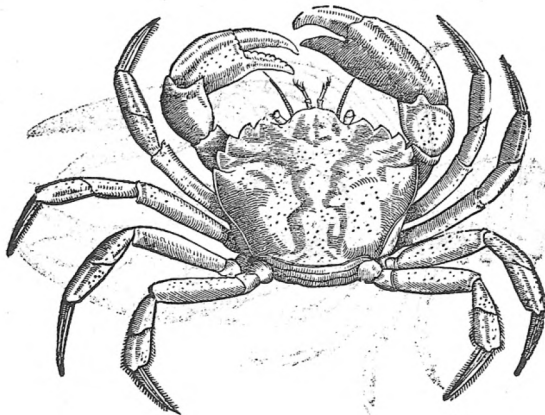
CAP. X.

Cancrorum fluuialium exustorum cinis, qui duo cochlearia expleat, a adiecto dimidio radicis gentianæ modo, triduo potus cum uino, magnopere prodest canis rabiosi moribus: rimas pedum sedisque, perniunculos, & carcinomata, cum decocto melle lenit. Triti crudi, potique ex afini- cæ autem, & cum iure contrita contra serpenticum phalangiorumque morfus, atque scorpionum ictus. Deco- nent scorpiones triti, & cum ocimo admoti. Possunt eadem marini, verum inefficacius omnia præstant.

H Allucinantur, qui credunt Cancros à Dioscoride, & Galeno descriptos, illos esse, quos vulgus Italorum Gambari nomi- Cancrorum
 nat. Καρκίος enim Græcè (ut hoc loco scribit Dioscorides) non eum significat cancrum perperam uocatum; qui *ακατος* consideratio.
 appellatur à Græcis; sed qui rotundo corpore habetur, quem nos Hetrusci vulgari nomine dicimus Granchio. 75. Venetijs, ubi
 ΔΑΡΙΝΟΡΥΜ numerus prope infinitus habetur, ubi crustam exuerit, à corporis mollitie vulgò vocatur Mollecca. E Multorù cr-
for.

CANCER MARINVS.

quorum genere sunt etiam qua appellantur Macinette: nam & hæc suo tempore crustam exeuert. Hoc ita esse testatum reli-
 quit Aristoteles libro 11 11. cap. 11. de historia animalium, ubi sic inquit, ε δὲ καρκίος μίσις τῶν ταύτων ἀδίσθητος ἐστίν, τὸ τῶμα
 τοῦ μὲν τῶν καρκίων, καὶ καρκίον ἀπέχκεται, τὸ δὲ τῶν καρκίων εὐροχέλει. hoc est. Cancer folus ex crustaceis non regitur cauda, &
 corpus cum quidem locustis, squillisque longum sit, cancris verò rotundum est. Porro ASTACOS Oppiano speciatim
 dicitur gammarus magnus ille marinus, quem Romani, & Tyrheni litora incolentes Leonem appellant, Veneti autem, qua-
 si adhuc Græcum nomen retineant, eum vulgò *Alafe* nominare consueuerunt. Idem dicitur esse gammarus à Theodoro Ari-
 stotelis interprete, quippe quòd vulgaris gammarum faciem representent. Verum tamen (ni fallor) Aristotelis ἀκατος nil aliud

Patella erat aris rubri, in quam impositos cancores viventes, haftenus v'rebat, dum facile ad laevorem redigi possent. Hic Aesclepiodorus paratum ac promptum semper in adibus hoc habebat medicamentum, aris cancores tempore aestivo post ortum canis, quā sol in leonem transisset, luna decima octava. Porro bibendum hoc medicamentum est, qui a cane rabido fuisset morsus, prebebat quotidie usque ad decem quadragesimas, mensura cochlearij farris magni aquae inspersum. At si non proxime ab initio, verum aliquot post dies curam capisset demorsus, tunc quotidie duo cochlearia aquae inspergetur. Ad ipsum vero vulnus emplastrum applicabat medicamentum, quod ex pice brutia, & opoponace, acetone conficitur, habens picis libram unam, acetii acerimi sextarium Italicum, opoponacis vero uncias tres. Hac tamen si praesenti insultu essent aliena, scribenda tamen censui, quia magnopere medicamentum huic ipse considerem; nimirum cum nullus unquam eorum, qui illo, ut dictum est, fuerint visi, sit mortuus. Ceterum scorpium alterum librum conscribam aliquando de his, quae proprietate substantia totius quid agunt, id quorum numero sunt id genus omnia. Ignoscendum itaque tunc hoc in loco scribendi importunitati, tunc scilicet praeterea id mihi hoc in opere cōigit: nempe quia ex dictis sienna proveniret utilitas, quam sanè postea impertire volebam, si forsitan me prius, quam quae his deinceps sunt opera, percussissem, mors occupasset, propositum impliens. Ceterum Pelops doctor meus, & ipse omnium eiusmodi causas reddere volens, non abs re inquit. Cancer cum animal sit aquaticum, prodest a cane rabido morsus, quibus videlicet metus est ne corripiantur a se. Tu scississimo, nempe rabie, quomodo rem sanare etiam aquam metunt. Ac fluviatilis, non marinus convenire cancores dicitur, scilicet quod animalia marina ob admissionem salis naturae scississimi haud aequè exactam tuerentur eam, quae est aduersus rabiem, contrarietatem. Ac cum quidam subiecit, cur non omnia, quae in potabili aqua degunt animalia, deinde ut cancri, iunare absolent? quia, inquit, similem cancri preparationem non admittunt. Nam horum ustorum cinerem, exiccatorius cōis sit, casum mordenti unguenulo absumere, simulque digerere professus est. Haecigitur Pelops dicebat ambitione magna insitans, omnium se talium doctor rationem, ut veram accepi, ut quae crebras habeat contradictiones: verum cancores opinor ex proprietate totius substantiae prodest. Quoniam autem nullum eorum mortuum scieram, qui fuerant illis usi, totis utique corporibus, hoc aperiendum, recensendumque a me existimaui, tamen non esset huius instituti proprium: nam id non erat propositum. haftenus Galenus. Ceterum gammarorum faciem referunt locustae, & squillae: quanquam haec chelis careant. Gerunt gammaro ad expellendum renum calculos: conterunt enim hos in puluerem, & ex vino potandos exhibent. Sicut, qui bos igne prius rostitos, ad idem magis probent. Et praesertim ubi ex petroselini vulgaris succo pinopentur. Nec desunt, qui censent eosdem ad cordis imbecillitatem facere, at qui ego de re hac, quid certi affirmare possim, non habeo. Idem cum vini excremento, quod circa uasa lapidis instar concreuit (Tartarum uocant chymists) ulceribus pudendorum medentur, si simul triti aspergantur. Dantur quoque cum Tilia arboris carbone utiliter ab alto deuolutis, quin etiam ad dissoluendos internos sanguinis grumos. Eorundem puluere dentes quoque dealbantur, firmanturque. Ceterum, rotundis cancri marinis similibus, quos Adriatici accolere, maris & femina discrimine uulgo Granci, & Macinette nuncupant, abundat maxime ubique suis in fluminibus, ac riuis Hetruriae. nam quemadmodum Insubriae, Transalpinaeque regionum fluuij, ac lacus gammaros alunt; Ita Hetruriae cancores, ut pote & Graecia, ubi ab Aeschione, & Galeno a cane rabido demorsis ex eorum cinere saluberrima parabatur antidotus. Canceri fluuiatilis putamen diligenter contritum, & ex uino subdulci potum, renum calculos pellit. Idem combustis, tritique, & ex melle illiti, Strumas discutunt. Eorundem puluere sanantur sedis rime. Exustorum cinis oleo subactus, verrines curat. Suffiuntur scici, ubi fetus hgerit mortuus in utericeuice. Idem triti crudi, & tumentibus mammis illiti, mirifice prosunt: quin etiam impactas mammarum durities resoluunt, & lac exiccant. Scorpiones proximos omnes ad eum locum conuenire tradidere quidam, ubi cancri decem fluuiatiles, marineque cum acini manipulo contriti, repositi fuerint. Fluuiatiles autem peculiariter hortorum crucas pellere dicunt, qui de colendis hortis scripserunt, si pluribus in locis inter olera ligneis clausi figantur. Sed & illi non minori errore uerantur, qui putant marinos minutores (ut ita dicam) gammarulos, quos uulgo Gambarelli, & Gambarisoli appellamus, eos esse, quos tum Aristoteles, tum Galenus, tum Aelianus, tum Plinius cancellos nominant: quippe quod hi gammaruli Aristoteli proprie squilla parus dicantur. Siquidem hi, qui in hoc genere nunquam rufescunt, Venetis, aliisque quam plurimis populis proprium ad huc S Q V I L L A E retinent nomen: uulgo enim Scille dicuntur; quanquam in Hispania, praesertimque in Cantabria om-

Gammaro
lapilli.

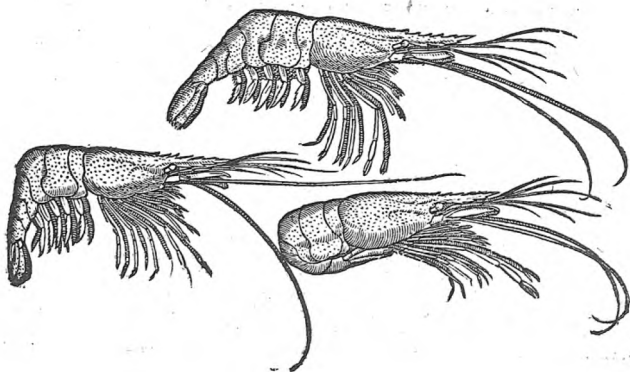
Canceri fluuiatilis.

Cancroꝝ fluuiatiliuꝝ uulgo scici.

Quorundam error -

Squillaruꝝ cōsideratio.

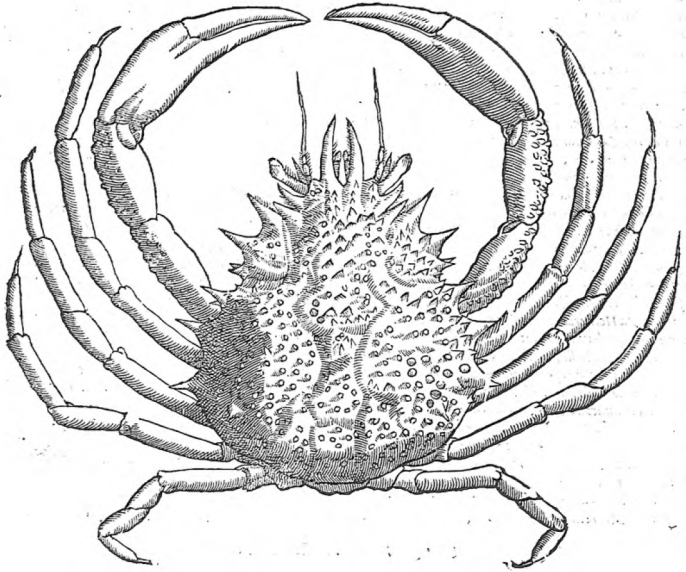
S Q V I L L A E.

nes bi gammaruli Squille nulla differentia vocentur. His, ut diximus, adfipulatur Aristoteles lib. 1111. de partibus animalium cap. 111. cum inquit. Squilla à cancrario genere differunt, eo quòd caudam habeant: à locustario verum, quòd forcipe careant. Quibus sanè claret, cancris nullam inesse caudam. quapropter omne crustatorum genus, cui cauda desit, in cancrario genere fuerit recensendum. Cuiusmodi sunt Maia vulgò Cranceuole, paguri vulgò Cranciporri, marini ac fluminiatiles cancri vulgò Cranchi appellati: & id genus plura. Nec aliam ob causam diximus gammarulos paruos dici squillas, nisi ut omnibus notum sit, eas etiam haberi his longè maiores, ut memorie prodidiit Aristoteles lib. 1111. cap. 111. de historia animalium, sic inquit. Squillarum enim genere continentur gibbe, & crangones, & parua, quae maiores nunquam effici possunt. Quibus liquidò constat, vulgares gammarulos Aristoteli paruos facile esse squillas, cum ij maiores nunquam evadant, quam qui semper parvi in piscarijs habentur venales. Quinetiam id ipsum affirmare non dubitamus, quòd is cauda sit locustarum, & gammarorum modo, chele verò, seu forcipes deficiant. Squilla tamen si concoctu contumaces sint, Galeno tamen teste, stomachicis conferunt. Eadem trias, & cum aceto pote, lumbricos, & tineas eiciunt. Quadam autem peculiari

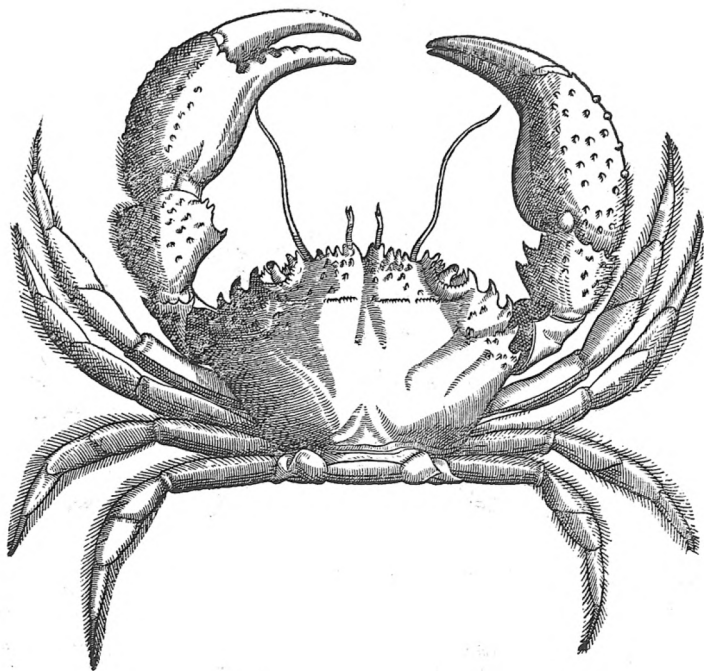
Cancelorum
consideratio.

M A I A.

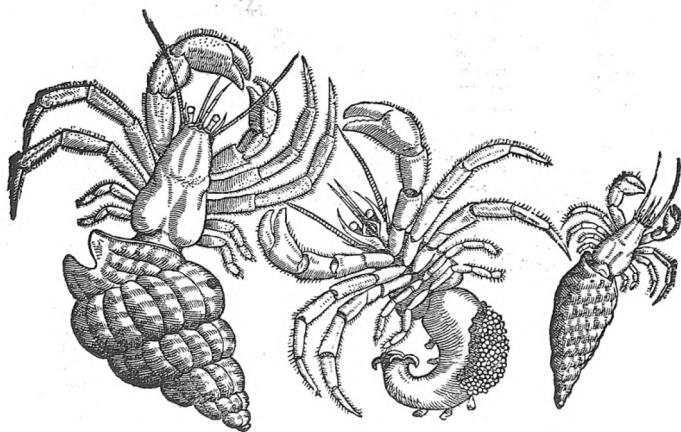

facultate ad mulierum conceptus in cibis efficaces sunt. A Scorpionum itè securum dicunt illum, qui Squilla marina ima ginem in achate lapide sculptam in anulo gestaverit. Caterum Rondoleius vir quidem doctissimus, atque praclarissimus, Pagurum, què Cranciporro Itali vocant, Maiam facit. Sed facile quispiam illum deceptum deprehendit, qui diligenter Aelianum de Paguris scribentem legerit. Sclavi, qui lapidiam incolunt, quorumq; littora Adriaticum mare alluit, Graecum adhuc nomen servantes, qui nobis Cranciporri vocantur, Paguri vulgò appellant. è Paguris in cavernis extitit oriri scorpiones, testis est Nicander. Sed ad Cancellas redeo nomine ipso paruos cancris designantes, de quibus scripsit Galenus libro tertio de alimentorum facultatibus: Cancelli, inquit, animalcula sunt perexiguus cancris similia, colore flavo. Afferuntur enim cancelli inter minutulos pisciculos duplici sanè genere, ut quarto item libro, tum capite de animalium historia rectulit Aristoteles his verbis. Quem autem cancellum appellant, communis ferè socius crustatorum, & tellurum generum est. quippe qui natura locustis similis spectetur, naeque seorsum per se solitus sit. Verum quòd testamur, deinde petit, quam ingressus vitam traducat, hinc similis testa coniectis animalibus est. quapropter in incipiti esse, genusq; sibi vindicare ampliore, quam aranei habeat. Cornicula duo rufa, tenuia gerit, quibus oculi magni totidem subiacent, qui nunquam intro recedant, ut cancrorum, sed semper eminentes appareant. Os sub is est, quod velut capillamentis quibusdam pluribus circumdantur. Is pedes subiecti duo bisurces, quibus cibum ori admoveat: binijtem utriusque adherent lateri, & tertius parvus. Terciacis pars inferior mollis topa est, disiectoque sinu pallidum intus cernitur: Meatus ab ore ad ventrem pergit. foramen excrementi perspicuum nullum potest. Pedes, ac thorax duritiam pra se ferunt, sed minus, quam cancris. Ne cui nullo testis adhaere, purpurarum modo, & buccinarum, sed absolutus liberq; usatur. Oblongior est, qui turbinem subit, quam qui neritum (quem naticem interpretantur) genus enim diversum est, quod in naticae degit, caetera quidem non ab simile, sed de xtrum bisurculatum pedè paruum habens: cum laxum grandiusculum habeat, & ingredi eodem ipso grandiore potissimum

P A G V R V S.

CANCELLELLI.

simum solet. hęc Aristoteles. Aelianus verò lib. vii. cap. xxxi. de cancellis ita scribit. A conchis quidem inopes, & nudè primùm cancelli nascuntur, deinde eas tanquam domicilia ad habitandum deligunt. Cum enim vacas, & inanes offenderunt conchulas purpure, aut turbinis, primò intra eas ingrediuntur: deinde cum in ampliore magnitudinem ex creverunt, quàm us ut capi queant, in testam laxiore tanquam domum alteram demigrant, & neque modò in supradictorum conchas immigrant; sed & in permultas alias capaciores transeunt, & ampliore nacti, ea tanquam maiore domicilio gaudent, ac sepe de solis multo certamine inter se contendunt, viribusq; inferiore repulsi, victor exuvias affeuerunt. hactenus Aelianus. Cui in omnibus subscribit Plinius lib. ix. cap. xxxi. & xlii. His igitur diligenter perspectis, omnibus, ut arbitor, palam fiet, & caneros à sartham, seu Sarthan-Italice, Granchio: Hispanice, Cangreio: Gallice, Caneres. Arabicè, Sartham, seu Sarthan-Italice, Granchio: Hispanice, Cangreio: Gallice, Caneres.

Nomina.

Scorpius scorpioides.

SCORPIO TERRESTRIS.

CAP. XI.

Terrestris Scorpio tritus crudus, & impositus, suæ plagæ remedium est. Quin estur affatus, ad eadem.

Scorpiorum consideratio.

Terrestres Scorpiões animalia sunt vulgò nota, quòd in quacunque domo, non modò in cubiculis, & cellis vinaris, sed ubique passim reperiantur: adeò est hominum vita periculis obnoxia. Licet autem sint in Italia minus venenosi, minusque nocui, quàm alijs in regionibus, quæ sunt meridie sita; ipse tamen complures vidi in Hetruria à Scorpiõibus ictos, qui saevissimas persepsit sunt exacerbationes, & quasi ad mortem redacti. Contra in regionibus frigidis minus nocui sunt. In agro Tridentino à scorpiõibus icti nihil noxæ percipiunt. Quod tamen euenire affirmant grãtia peculiari sibi à Deo impetrata precibus dñi Vigili episcopi, quem & patronum præcipuum habent, & advocatum apud Deum. Hoc idem afferit Aristoteles lib. vii. cap. xxxi. de animalium historia, ubi sic inquit. Morus beluorum ex locorum diversitate plurimùm differunt, ut in Pharo, locisque alijs, scorpiões non ledunt. At in alijs locis, & præcipuè in Scythia, multi & magni nocui sunt, & vel hominem, vel quamvis bestiam percusserint, interimunt: nec suis evadere possunt, quanquam ceteros virulentos ictus minimè sentiant. Plinius, Avicenna, Albertus, Aelianus, & aliorum plerique novem Scorpiõibus genera assignant, diversis dumtaxat coloribus distincta: nimirum quòd alij sint flavi, alij rufi, alij cinerei, alij ferruginei, virides alij, alij lutei subatraque cauda, alij virinosi, alij albi, alij denique fuliginis colore. Præter nigros, & ferrugineos, virides quàm plurimos me vidisse, legisse, recordor, in comitatu Arci non longè à Sarca flumine, quadam in sylva novellis quercibus constita apud facellum dñi Pauli, ubi parvo admodum tempore, serio ardente, ego, & eremita quidam, de his qui sub faxis latebant, plus quam mille, & quingentos collegimus, crassos, & plurimùm sarctos. Plures inter eos feminas invenimus, hæc suos nuper editos fetus abas, pediculi magnitudine, sub ventre secum ubique gerebant, singula singulis cruribus adhaerentes. Quapropter non ab re prodidit Aristoteles. v. cap. xxxi. de historia animalium, quòd terrestres Scorpiões vermiculos oorum specie pariant complures, & incubent: inox ut prolem perfererunt; pelluntur ab ea ipsa, & interimuntur à suis liberis magno numero: sæpius enim undenos pariunt. Plinius auctor est, Scorpiõnum itum, multò magis feminis perniciale esse, quàm viris: præsertim virginibus, quibus semper lethale esse ait. Quibus septem in cauda interuodij numerantur, longè leniores habentur, quàm ij, quibus tantum seni insunt. Nonnulli præterea literis mandantur, quibus subscribit Strabo lib. xv. sua Geographia, Scorpiões quosdam habere alas, quibus per aera volitantes de vna in aliã regionem deferuntur. Hoc enim credere non videtur absurdum, cum idem formicis similiter eueniat: quandoquidem & hæc ipsæ ferè coloribus distinguuntur. Tancor, magis credendum est, quòd in Castella Hispania regione sæpius agricola aliquos terræ cespites aratro scindant, ubi formicarum more innumeri scorpiões gregatim byeme delitefcunt. Citra Cinamolus Aethiopas latè deserta regio est, à scorpiõibus gente sublata, si Plinio credimus. Qui præterea tradit, ut in Cancro ferus quod tamen Dioscoridi manifestè refertur videtur, nam superius in cancris ita scriptum reliquit Dioscorides. Cancris scorpiões necant, si trini cum ocimo admoueantur. Ferunt à vesisti, apibus, & crabronibus eos non icti, qui prius à scorpiõne percussit fuerint. Quinetiam narrat Plinius lib. xxv. cap. ix. Scorpiões mortuos renuiscere, admoto albo veratro. Quidam me struuntur. Quo fit, ut in hunc vnum commendauerit Mesues oleum ex ysparatum, quòd officina habent, renibus & pubi me sustum. Hoc idem commendauit Avicenna ad aurium dolores. Ego tamen illud vsu exploratum habeo, quòd oleum per pedum arterijs illitum, ab omnibus liberat venenis, dummodo erodenti facultate vacent. Quin & eos sanat, qui tam a vipo-

Scorpiõnum genera.

Scorpiões aligeni.

Scorpiõnum facultates.

Quæ ex scorpiõibus uires.

ris, quàm cæteris venenosis animalibus vel illi, vel demorsis fuerint. Qua de re ij (absit tamen verbis iactantia) testimonium perhibere possunt; qui prius oleo sancto à sacerdotibus illi, nostro postmodum peruncti cuasere incolumes. Prestat item maxime hoc oleum, cum in homine pestilentia fecit: quippe quod non modo pestem in effectos inuenit, sed & sanos praeseruet. Prestat denique ad omnes interaneorum uermes, omnesque dolores uulcet ex flatu, vel ex frigore, praesertim ventriculi, colicæ, ac vteri. Eius parandi rationem trademus (Deo concedente) libro sexto, ubi de venenorum remedijs: siue antidotis latius disseremus. Σκοριός ἡλιόμορος Græcis, Latine Scorpio, & Scorpius uocatur. Arabibus, Harrab, seu Hacharab: Italis, Scorpione tetraestere: Hispanis, Alacra.

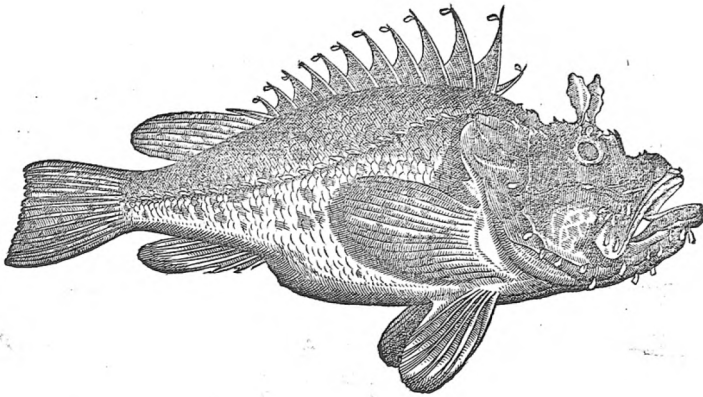
Nomina.

Σκοριός ἡλιόμορος.

SCORPIO MARINVS.

CAP. XII.

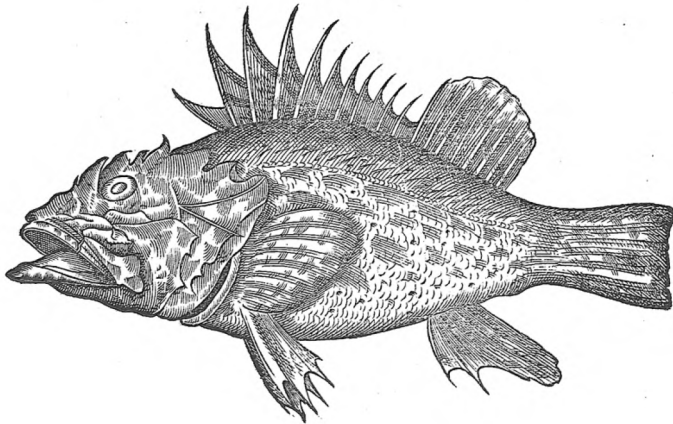
10 MARINI Scorpionis fel conuenit ad suffusiones oculorum, albugines, & hebetudines.

Credidere quidam marinum Scorpionem, & Scorpionem uocant, nihil inter se differre. Verum tamen hos pisces inter se differre haud inficiabitur, qui Plinij & Atheni auctoritate nitatur: uterque enim aduincem distinxit illos.

Scorp. marini & scorpæne confid.

SCORPENA.

Porro uterque in dorso spinam gerit venenatam, qua imprudentes piscatores sapiens icit: neque iam defuerunt, qui eius icitū sint interempti. Tronide existimaverunt nonnulli, icitū similitudine falsi, inter Scorpanam, & marinum scorpionem nullum proprus interesse discrimen. Atqui Scorpio spinas quoque in capite habet, quæ prædictis non sunt minus venenose. Ceterum Scorpio, & SCORPAENA (ut eadem arbitror) eiusdem ferè generis sunt, sed in specie & forma pluraq; præstantia (ut Athenæus est auctor) inter se pluribus differunt. Siquidem Scorpius è pelagus piscibus est, Scorpana longè maior: adeò ut Odonas, nouenasq; quandoque ponderet libras. Scorpana verò piscis, est litoralis, scorpione multo minor. Scorpius item vniuerso corpore vrbet; cornua bina in capite gerit, sed mollia: & acutos in ore dentes, minutulos tamen; pinnis constat aculeatis, tam his, quæ per medium excurrunt dorsum; quàm his, quas anteriore, & posteriore parte gerit, sed ius tantum aculeis icit, qui dorso annexuntur: quorum tamen vis his, qui Scorpana insunt, imbecillior est. Hunc sicut, qui vulgo vocet Pefce cappone, sed in Hetruria maritima quibusdam locis vocatur Cerna. Scorpana autem, quæ suum apud omnes retinet nomen, dentes adeò acutos non habet. gerit tamen in dorso aculeos scorpj modo, sed eminentiores, ac duriores, nec vif que adeò pinnatos: in cæteris verò pinnis ius omnino carci, præterquam circa branchias, ubi duos prelongos habet aculeos, & nonnullos circa caput: corpore aut in nigro nigrescente. Sunt tamen, qui indifferenter scorpionem Scorpanam uocent. Vt iam in quo marini Scorpio necatus fuerit, haustum, iocinoris doloribus medetur. Nec minus ad id quoque valere dicunt lapidem in eius capite inuentum, oboli ponderè sumptum. Ceterum scorpj marini selle ex lana supposito, secundas, & menfes elici certum est: quin etiam eodem incipientes suffusiones oculorum, & albugines tolli, ex melle oleoq; illito, intermissis diebus. Adhæc trinum Scorpanarum paruarum ularum cinis epotus, calculus exterit. Σκορπιος βαλαστος Græcè, Scorpio marinus Latine. Italicè Pefce cappone & Scrofano dicitur: Scorpana autem Scrofano p.

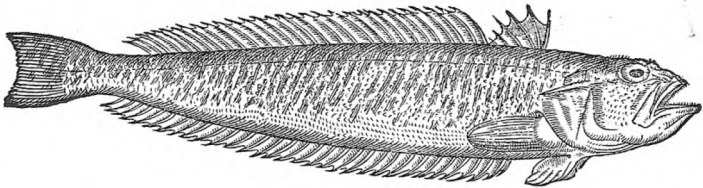
Nominis.

Δράκων θαλάσσιος.

DRACO MARINVS.

CAP. XII.

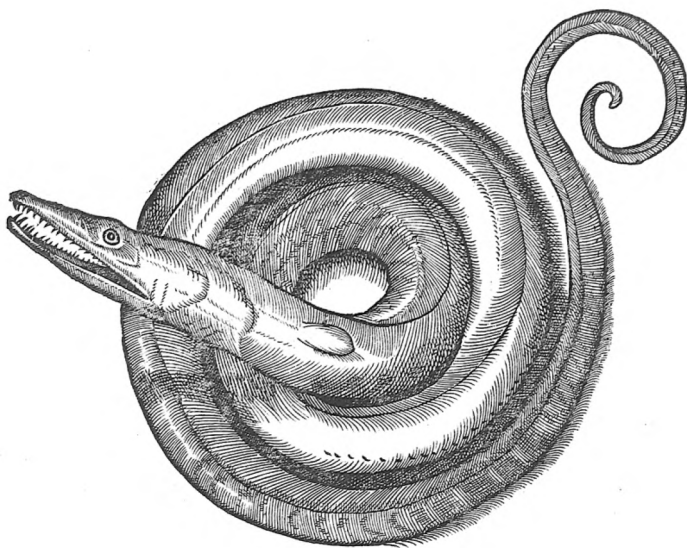
DRACO marinus disiectus, & apertus, impostusque icitūs spinæ suæ, qua ferit, medela est.

Draconis marini confid.

Variat auctorum sententia in marini Draconis historia. Quandoquidem Alberto marinus draco ingens est bestia, serpentis faciem referens, alii non amplioribus, quàm que ad natandam sufficiant, sed ob virum præstantiam omnium aquatilium velocissimus censetur. quapropter breui admodum tempore ingentia meritur maria. Quin & venenosum est illi animal, adeò ut quoscunque pisces, uel alia quacunque animalia dente vulnerauerit, interimat. Piscatorum preterea artificio captus, statim ut in arenam sese protrahi cernit, mira celeritate scrobem in litore fodit, nec aliter conderi possit. hæc Albertus. Qui est ex Aristotele, & Plinio (ut opinor) transcribat; plura tamen addere uidetur, quibus an multa sit adhibenda fides, quid statum non habeo. Siquidem hoc animal Aristoteli tantà admirationem non præstat, nec draco appellatur, sed serpens, ut is posteritatis memoria commendauit libro IX cap. XXXVII. de historia animalium his uerbis. SERPENS MARINA colore, & corpore congruo proxima est, sed obscurior, atque acrior. Hęc si capta dimittat foris, in arenâ rostro quàm primùm adactò terrebrat, subitque tota. Est oca acutiore hæc, quàm terrestres. Est lib. II. cap. XLIII. Sunt etiam (inquit) maris indigene serpentes terrestribus similes: nisi quid capere habeant congrui. Et quidem genera earum plura sunt, colore numerose uarietatis. Nasci eas non in altissimis gurgibus certum est. De marino autem Dracone scribens libro de Fauno, cap. accimotertio, de hist. anim. Draco marinus, inquit, piscis est litoralis quemadmodum dentex, scarabeus, cernua, curata mugil, nullus, turdus, pulcher, gobius, atque alij complures. Et omne faxatile genus. Meminit quoque de eo Plinius libro trigesimo secundo cap. septimo, sic inquit. Extra has sunt rotunde in oleario ius cocleæ, cucumis, cynopus, cammarus, cynopidesia, draco, quidam uolunt esse dracunculum. Est autem graculo similis, aculeos in branchijs habet ad caudam spectantes. Huc sanè non parum correspondere uidetur, quem Veneti piscatores, quin etiam Terge fini, & Aquileieses uocant pefce Ragno, Itali verò Trascina. Quippe qui inter litorales, aculeos circum branchias habet caudam uersus spectantes, & alios in dorso adeò venenatos, ut ab eo icit, nisi curam admiserint diligenter, uel doloribus intensissimis crucientur, uel moriantur. Itaque & is uidetur Plinio fuisse Draco, quem libro nono cap. quadragesimo fertim cum libro trigesimo secundo, cap. uicino, inter litorales pisces, & mari magis peculiaries, non quia arenam recentepisus ex Aristotele diximus, draconem quoque uocat, & utriusque historiam errore manifestè confundit sic inquit: Rursum draci draconis non est, sed maris serpentis. Quibus apertissimè constat, Plinium aut negligenter hoc in loco Aristotelem legisse, aut eius lectiōnem haud rectè intellexisse. Nec sanè quispiam Plinium excusabit, qui dixerit draconem marinum fuisse (ut rectè uir doctissimus Saliuanus inquit) sed obtuso quidem ore habeatur, nulla profus consentit ratio, in cauernam in arena sibi tam facillè excauare queat. Itaque Matthiolus non tam leuiter Ronoletio subscribet, qui hoc Plinius

erratum

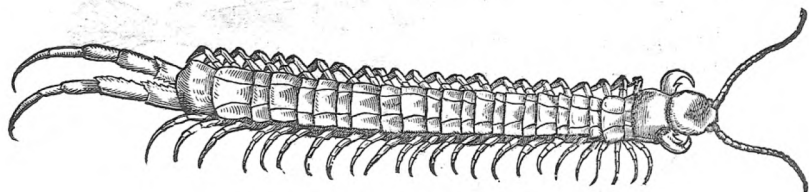
erratum haud animadvertens. Præterea, inquit, quod de dracone scripsit Plinius, id in araneo nostro (araneus illi Draco marinus est) quivis experiatur, qui piscium captura interesse voluerit. Captum enim araneum arena semper se obvolventem cernit. Atqui aliud, mea quidem sententia, designat Plinio, nostro in arenam immisso cauernam sibi mira celeritate excavare draconem: aliud vero Rondoletio, in arena se obvoluere, ut fere ceteri faciunt pisces, qui vini è retibus in litus à piscatoribus deuoluuntur. Quare non absque iniuria in Matthiolum inuebitur, (illum tamen non nominat) cum dicit absurdam esse illius opinionem, qui in Dioscoridem commentaria scripsit, quod scribat in non eundem esse Plinius, & Dioscoridis marinis Draconem. Sed hanc iniuriam is refellendam, imò potius egré ferendam relinquo, qui hoc loco Rondoletij uiri alioqu i doctissimi negligentiam in examinanda Plinii lectione facile cognoscent. Non uideo sanè, quo pacto Draconem libro nono cap. vigesimo septimo à Plinio descriptum facere legitime possit Rondoletius Dioscoridis Dracone minime differens, cum ibi nil aliud describat Plinius, quam serpentem marinam Aristotelis. Ceterum marinae serpentis imaginem, primum (quod uiderim legerimq.) ad amussim delineatam edidit Hippolitus Saluianus, medicus doctissimus, in pulcherrimo suo de piscibus uolumine, unde nos hanc, quam pinximus, accepimus. Δράκων θαλάσσιος Græcè. Trallicè Trascina. Gallicè V'ue dicitur.

Nemina.

Σκολοπένδρα.

SCOLOPENDRA. CAP. XIII.

SCOLOPENDRA marina in olco decocta si illinatur, auellit capillos: sed contactu pruritus facit.

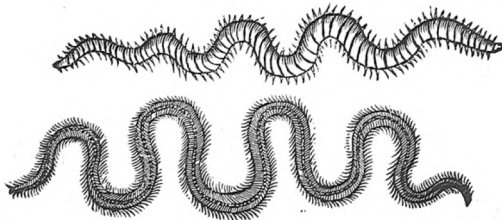
Scolopendra

Scolopendre
consideratio.

Scolopendra marina animal est non magnum. Scribit de ea Aristoteles libro secundo cap. x l i i i. sic inquit. Marina Scolopendre terrenis similes sunt, magnitudine tamen paulo inferiores: gignuntur in saxosis locis: colore magis rubro, pedum numero terrestris superant, sed cruribus sunt gracilioribus. Serpentum more non altis gurgitibus nascuntur. Hec ille. Quibus haud parum ad stipulari videntur, quae à Rondoletio in suo de piscibus libro pinguntur: ac etiam à nobis quodam ex illius codice hic translatae sunt, uermium terrestrium figura, & numerosis, tenuibusque utrinque pedibus stipatae. Verum ab his longè differt marina Scolopendra, quam mihi dono dedit Constantinopoli allatam Clarissimus Angerius de Busbeche, qui superioribus annis apud Turcarum Imperatorem pro Caesare Ferdinando oratorem egit. Hanc ego legitimum

SCOLOPENDRA MARINA RONDOLETII.

10

esse marinam Scolopendram censo, ideoque eam hic excudi volui, ut aliorum quoque sit iudicium: Aristoteles lib. nono cap. trigesimo septimo de historia animal. Quae autem, inquit, centipeda appellatur, ubi haec deus deorauerit, euomit foras sua interiora, donec haemum rejiciat, non recipit intro. Id quod etiam scribit Plinius libro nono cap. quadragesimo tertio. Sed haec fieri in tam exiguo animali, quod pro marina Scolopendra pingit Rondoletius, uix credibile uidetur, cum tam exiguo sit ore, & angusto: ut haemum quantuis tenuem deglutire nequeat. Quo fit, ut omnino adducatur ad credendum, nostram hanc legitimum ueramque esse Scolopendram. Id enim adeò manifestum facit uniuersa eius effigies, ut omni prorsus iudicio eum caere putem, qui aliter senserit.

Nápn.

TORPEDO.

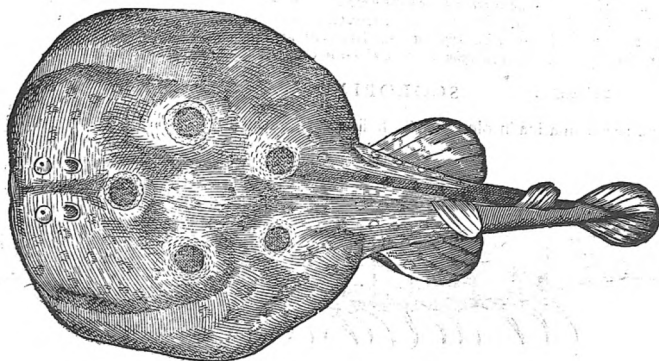
CAP. XV.

Marina Torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus vehementiam mulcet, eadem appo-²⁰ sita euerfam sedem, pro ciduamque coerct.

Torpedinis
consideratio.

Torpedo in chartilagineorum, planorumque piscium genere ab auctoribus recensetur, perinde ac raia, lauiria, rhombus, solea, pastinaca, & alia id genus plura, Corporis facies, si caudam absideris, orbicularis fuerit. Caput adeò inter scapulas contractum est, ut ipsius nullum uelut ignum appareat: Oculos tamen habet anteriores, superiori parte, sed exi-

TORPEDO.

gyos, & citra hos paulo foramina duo semicirculi effigie, que perpetuo reclusa spectantur. Quae haud supina parte haud amplius, minutis intus dentibus. Lingua illi nulla, os praecedunt gratia nata videtur. Eadem in parte, (ut auctor est Aristoteles libro secundo cap. decimo tertio de hist. anim.) Branchias vtrinque quinas habet, sed exiguas & arcuatas. Excrementorum meatus ima corporis parte suam habet locum: prope cauda exortum, quae illi brevis est, sed carnosae, & in latam difmensum pinnam. In cauda dorso duas quoque pinnas habet, sed prior altera maior, quinque iam ad caudae ipsius exortum binas gerit, utrinque vnam, latiores semicircularesque, de quibus tantum libro quarto, capiti. decimotertio de partibus animalium meminisse Aristoteles, ceteris silentio praeteritis. Atqui haud recte eodem in loco eundem de Torpedinis cauda scripsisse iudico, cum Torpedini non secus ac Pastinaca, ceterisque cartilagineis, longam, pinnosam, rigidamque caudam tribuat. Corpus totum molli ac laevi cute contegit. Supina parte albicat, sed prona flavescit, nullo fere colore.

60 Dorso non omnibus eadem facies. Siquidem aliquibus quinque sunt in dorso maculae nigrae, orbicularisque oculorum fere effigie, pentagonique figura dispositae. Vnde illi nomen, Romanis occidiatella: Alijs eadem fere visum tur maculae, sed non ut in primo genere nigrae. Sunt enim circulus versicoloribus pictae, nota quadam in medio existente, quae oculi pupillam quadrantem refert. Nonnullis haec maculae desunt, sed minores, minutiores, ac numerose in toto dorso dispersae spectantur. Qui haudam verò nulla profus apparent; dorso tantum flavescente. Ceterum, etsi praescriptis notis Torpedines diuerso esse genere videntur, non tamen in iis variat corporis inducendi facultas. Namque omnibus eadem est. Torpedo uiuum partem animi malis prius intra se genuit, ut cetera fere cartilaginea, & adeo prolifica est, ut, scripserit Aristoteles, Torpedinem uisum esse grandem; quae intra se fetus circiter octuaginta haberet. Tanta huic uis peculiaris inest, ut rebus capta, antequam manu attingatur, & manus, & lacertos piscatoris stupore non modico afficiat: id quod etiam fis, si capiatur hamo. Talis nanque huic facultas per setas, & haudam insensibilis quodam modo permeans, ad manum piscatoris tandem transfusa, & celeriter torporem inducit. Idcirco Galenus libro vi de locis affectis: Ea (inquam) potentia torpedo praedita est, ut si iuscula attingatur a piscatore, transmissa qualitate per haudam ad manum, eam repente obstupescat. Idem postea tradidit Plinius libro xxxii. cap. i. sic inquit. Torpedo etiam procul, & è longinquo vel si hausa, uirgaue attingatur, quamuis praevalido lacertos torpescere facit, & pedes quam liber ad cursus ueloces alligat, & retinet. Et lib. i. x. cap. xi. ita scribit. Nouit torpedo uim suam: ipsa enim non torpens, merisque in limo se occultat, pisces, qui secum adnantes obtopuerit, corripens. Quod aut ipsam praediderat Aristoteles lib. ix. cap. xxxv. i. de historia animalium sic inquit: Torpedo pisces, quos appetit, afficit ea ipsa, quam in suo corpore continet, facultate inducendi torporis, atque ita retardatos praesupor capis, & uelut. Abdit sese in arena, & limo, tum pisces, qui adnantes obstupuerint, corripit. Quam rem plerique conspectam à se retulerunt. Est enim pigra Torpedo ob pinnarum in corporis mole defectum, & cum piscibus uescatur, cumque lento motu eos capere nequeat, astu illos capit, cuius rei inditio sunt Mugiles, qui cum uelocissimi sint, saepius in torpedinum uentriculis reperuntur. Ceterum proprietates haec uis duntaxat inest: nam si eadem in examinatis persisteret, comestis uel in enim frequenter in cibis uniuersum corpus stupidum redderet. Quamobrem Galenus lib. xi. Simplicii. medi. de ea ita scriptum reliquit. Sed & Torpedinem totam (dico autem animal marinum) capitis dolores sanare capiti admotam, sed demque eueriam coerecere, à quibusdam est proditum. Verum ego cum vtrunque esset expertus, neutrum facere comperi. Eam igitur cum cogitarem, adhuc uisum esse applicadā, cui caput doleret (posse enim fieri, ut hoc medicamentum anodynon sit, hoc esse, dolore liberet, similitur alijs, quae sensum obstupesciunt) ita habere comperi. Putoque eum, qui primus est uisus, tali quatiomo motum ratione uisum aggressum. haec Galenus. Non desunt auctores, qui putent vni torpidam in Torpedine haud in toto corpore esse diffusam, sed in quibusdam tantum particularibus eius corporis membris. sed an hoc uerum fabulosum sit haud facile fuerit asserere, sunt tamen rationes, quae illorum sententiam non parum, refragantur. Vt entis quidem hic ab effectis, vulgo Torpedino appellatur: siquidem membro stupescito, subinde tremorem incuit. Romani uerò (me quidem latet, unde id nomen traxere) eundem uulgari nomine Batti potta, & Foterigia dicere consueuerunt. Quae uerba Graecis, Torpedo Latinis nominatur: Arabibus, Tead; Italis, Torpedine; Hispanis, Hugia; Gallis Turpilles.

Torpedinis mira facultas.

Torpedinis uires ex Gal.

Nomina.

EXI. VIPERA. CAP. XVI.

60 Viperae carnes si coctae edantur, claritatem oculis afferunt: neruorum vitij su auxiliantur: increfcetes strumas reprimunt. Detracta autem cute, caput caudaeque, quoniam carne vacante, amputari debent. quippe commentitium est quod praecipitur, certā vtrinque mensuram praedici oportere. Reliquum verò corpus exemptis interaneis elotum, dissecitumque discoquitur cum oleo, uino, salis exiguo, & anetho. Aiunt ijs, qui viperae esitent, pediculos procreari: quod planè à veritate abhorret. Adijciunt aliqui longam senectutem agere, qui eo cibo uescuntur. Sal ex eis ad eadem conficitur, sed inefficacior est. Viua autē vipera in fictile nouū demittitur adijciuntur salis, caricarūque; tritarū, singulatim quinq; sextarij, mellis cyathi fex, mox fictili operculum luto oblinunt, & fornacibus inassatur, donec sal in carbones redigatur; qui postea tritus in pulueris faciem reconditur. Plerunque, ut ori gratior fiat, immiscetur b spica, aut folium nardi, aut malabathi momentum.

a mvdā nri. fabulosa.

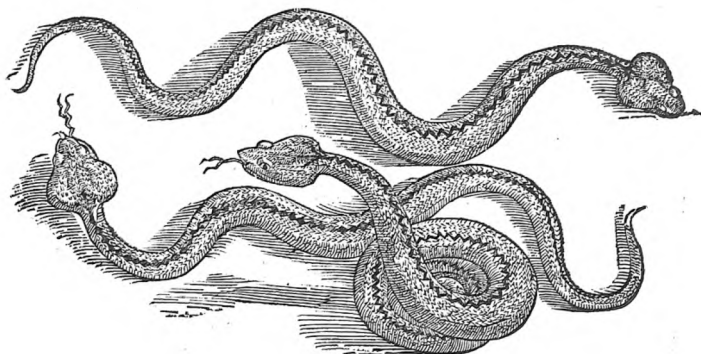
b vncō dō dō nō sū maldō bō sū oū dō nō bō sū i. spic nardi, & mala bathri solij parum. ita habet antiquus manu scriptus codex.

Viperarū con fiduciatō -

Plinij lapsus

I Amphredem ceptum esse ueras Viperas nasci in Italia. Earum enim partus eas indicantur: quandoquidem recentiorum medicorum quidam Viperas somno studio indagantes, ut Galeni more, hoc etiam uia legitimum possent parare theriacam, inito consilio cum his circenforaneis, qui serpenticibus alendis quatuor faciliant, Viperas ipsas praegnantem sunt consecrati, quae in lapsulis conclusae casulos pepererunt, quod proprium Viperarum sit animal edere, non quidem oua ceterorum serpenticum more. Nect tamen propterea illud uerum esse conpertum est, quod uascentes Viperas uiscera abrodant, occisa parente, ut libro de theriaca ad Pisonem prodidit Galenus (si tamen is liber legitimus est) ex Nicandri aueritate, & Plinius li. x. cap. lxxii. Qui Aristotelis uerba praeterquam interpretari prebenditur, à quo Viperae historiae ipsam accepisse

VIPERA.

liquidum constat. Cuius sententiam non tantum explodit: quod experimento compertum est; sed & Aristoteles ipse: quoniam nusquam dixerit, viperinos fetus parentis viscera, aut uterum abrodere, sed quod qui tardius eduntur catuli (tardius enim ideo illi excluduntur, quod Vipera singulis singulis diebus parit) abrodunt membranam quandam, qua in matris utero obvoluntur, ut citius prodeant in lucem. Quia in re, ut hoc omnibus palam sit, sic lib. v. de historia animalium capite ultimo, sonat Aristotelis verba. Τὸν δὲ ἔρπον δὲ μὲν ἔχει τὸ ζωοτοκεῖν αὐτῷ σφάτον ἀσπασίας. το δὲ αὐτοῦ σφάτον τῶν ἰχθύων, μοιχοῦντος, καὶ μαλακὰ δάμνα ἐδὲ νεοτὴ ἀδωδὸν περιένεται, καὶ ἐπεριμένει πλεονὸς ὄσπασίας, ἀπαρτὶ ἐδὲ τὰ τῶν ἰχθύων. τίεται δὲ μὲν ἰχθύων, ἰδίεται δὲ πτεροῦν ἰχθύων. ἰδέσθι. Vipera & serpentibus animal edis, cum intra se primam oua pepererit. Quom hoc vnius coloris, & molli cute coniectum, ut piscium est. Fetus superne gignitur, nec duro cortice continetur, sicut nec piscium quidem. Parit parvas viperulas membranis obvolutas, quae tertia die rumpuntur. Evenit interdum, ut qui in utero sunt, abrossis membranis prorumpant. Singulis diebus singulis parit, pluresque parit quam viginti. haec Aristoteles. Cuius sententiam (ut dictum est) pervertens Plinius, ubi ei dicendum fuerat, quod ultima viperula adhuc in matris utero degentes, sua abrodunt involucre, antequam prorumpant, dixit ceteras tarditatis impatientes, perfringere latera, occisa parente. P. in id huic explosa sententia etiam Philostratus refragatur, nam in vita Apollonij Tyanej narrat, Apollonium ipsum vivam, ac incolumen vidisse Viperam quae suos catulos novissime exclusos lingebat. Marsj praeterea, qui serpentium domitores se praedicant, quos falsò ex duji Pauli profapia se originem duxisse gloriantur, Viperam Marasso vulgò appellat, vix, maiorem cum speffatoribus ineam gratiam, sepius viperinos dentes, longos, acuminatos, atque mortiferos ostentant, conditos (ut Plinius inquit lib. xi. cap. xxxvii.) gignitur, atque membranula quadam circumdatos, lethali veneno referunt. Quin & viperarum nuper editos fetus ostendit, quos Vipera suis alunt in capsulis, quibus eas deferunt: nec tamen illi matris viscera sciunt. Ceterum quod Vipera primùm intra se oua pariat, mox animalia gignant, Theophrastus quoque auctor est libro vii. cap. xiiii. contra eos, qui sectus sentiunt. Vipera (ut scribit Avicenna libro quarto, ubi de venenis agit) caput habent pressum, latumq; ubi cervici annectitur, quae peculiariter illis tenuis est: nec corpore admodum sunt longo, utpote nec cauda. Ad haec Galenus, cum scripsit tradere vellet, quibus notis mares Vipera à feminis distent, eo libro, qui de thebriaca ad Trifonem inscribitur, sic inquit. Viperae feminae subrufa sunt, & perquam agiles, ceruice elata: oculi subrubentibus, inuercuendis, atque intus ferijs caput latius, quam mari, quem etiam excedunt uniuersa corporis mole, eorumque excernens meatum suum propius caudam obinet situm. Mari duo tantum insunt canini dentes, feminae vero plures. Primum igitur Nicander cecinit his versibus.

Τὸν μὲν ὄπτερ καὶ ὄσπερ δὲ οὐ γὰρ τεκνοῦνται,
 Πρὸ ἐπὶ γάλακτος, πλεονὸς δὲ τῶν αἰνῶν ἔρχιδιος.

Hoc est soluta oratione.

Viperarū fa-
 cies, & sexus
 discernim.

Plinij lapsum.
 Viperinæ car-
 nis vires ex
 Galieno.

Masculi quidem supra canini dentes duo colore notantur, venenum eructantes: at plures semper feminae insunt. Illud insu-
 per addiderim, Aristotelem memoria mandasse libro vii. cap. xv. de historia animalium, quod licet hyeme ceteri ser-
 pentes cavernas subeant terra: viperae tamen sub saxis condantur. Ex quo palam est, Plinium hoc etiam loco non rectè in-
 terfuisse Aristotelem: quippe quod tradidit lib. vii. cap. xxxix. Viperam solam terra conditissimam arborum, aut
 faxorum cauis. Illud item retinuit Aristoteles, quod Plinius poetas secutus retulit, feminam scilicet in coitu mari ca-
 nis lib. i. simpliciter medicamentorum tum libris de antidotis pluribus posteritatis memoria prodidit Galenus. Vipera-
 ro, & aqua, servato nimirum modo. Quod autem totum corpus per cutim purgent, disicere tibi liceat vel ex hys, quae ego quo
 inuenis etiam innum in Asia nostra sum expertus: quae singulatim deinceps narrabo. Homo quidam morbo, quem elephan-
 ta cogno-

ta cognominant, laborans aliquosque cum sodalibus conuersabatur, donec ex ipsis consuetudine conuersationeque quidam nostrum morbi inficerent contagione: ille iam graueolens erat, ac deorsum. Confructo igitur illi turgio proxime iucum in iugo collis propter fontem, illic hominem collocant, tantum illi quotidie ciborum ferent, quum vixit suppeteret. Ceterum ad canis exortum, cum forte messoribus haud procul inde metentibus vinum effert allatum in fideili sane quam fragrans, is quidem, qui attulerat, deposito illo propè messoris, abiit. Verum ubi eius bibendi aduenisset tempus, sublato fideili adolefcentis pro more impleto craterae, competente aqua vinum temperaret, in cratera vinum effundit, & unâ exiit uiperâ mortua. Quare antonni messoris, ueritè ne quod, si ebibissent, inde sibi malum euenerit, suam quidem sitam aqua potione sedare maluissent. Ceterum cum illic discederet, quasi pro humanitate ac misericordia: homini illi elephanti obnoxi union larguerunt. Tanti expedit illi potius mori, quam uiuere in ea miseria. At ille, ubi ex hoc bibisset, admirabili quodam modo sanitate restitutus est. Nam tuberosum illud omne cutis totius non aliter, quam animalio à testis molitie nuncupatorum malacostracum, tegmen decidit. Quantum autem reliquum erat, molle admodum apparuit, in distum cibus cancerum, & locustarum (carabos Graeci uocant) ubi extrema testis exiiderit. Alterum quoque eiusmodi in fideili casu in Myssia Aesete, non procul ab urbe nostra accidit. Vir quidam elephanto laborans profusus est ad aquarum calidarum sponte nascensium usum, sperans inde nonnihil se commode adepturum. Erat illi scortum ancilla, iuuenula sane forma, compluribus amatoribus ambita. Profusus igitur illis, cum aquis ueretur, in adibus, quibus uicinus erat locus fualidus, & uiperarum plenus, fortè fortuna ex illis una in ryeceum uini incidit negligentius positum: extinctaque est. Ac scortum quidem in lucro id reputans, quod fors euenisset, hero id uini propinat. Ceterum ille, ubi ebibisset, ad eum modum, quo ille, qui debebat in turgio, persanatus est. Hæc Galenus. Qui etsi alia è uiperis experimenta ibidem scripserit, unde similitur alij incolomes euasere, ut eius firmior redderetur ratio, quod scilicet uiperarum esu elephantiacianerum: attamen breuitati consulentes, ea hoc loco silentio inuoluenda diximus. Verum enimvero nil mirum alicui fuerit, Viperas ambas, quarum meminit Galenus, se tam facile immeruisse uino: siquidem eiuslibi natura comparatum est, ut in uino summpere deleferent. Quamobrem narrat Aristoteles libro viii. cap. 111. de historia animalium, quod idem uiperas aliqui uino cum fideilibus ad spes disposito uentant, quia uini incontinentes sunt: ebris enim capiuntur. Id quod etiam dixit Dioscorides in sexti libri præfatione de uenis, uenientisque agens. Quintiam uiperæ (ut ad Pisonem scribit Galenus) buprestes, & cantharides deuorant. Item Aristoteles testimonio libro 8. cap. 29. de historia animalium, scorpionum deuorari à uiperæ certum est: ob idque (ut idem effi auctor) eorum uenentorum morbus grauioribus sunt, quæ alijs animalibus uenentis uideantur: quod profectò faciunt uiperæ. Hæc theriacis ingrediuntur: at non omnes, nec omnitemper capta probantur. Proinde Galenus libro primo de antidotis rem hanc sitè & apertè declarauit, scinque. Viperas non ut alij faciunt, estate media; neque statim, ubi cauernas egressæ fuerint, uenari conuenit: estate siquidem, earum caro sum excitas, statimque ab egressu frigida est, sicca, & extenuata. Optimum itaque tempus est, quod uis medium intercedit, quod & Andromachus ipse significauit, quo tempore & qui Baccho sacra faciunt, uiperas dilacerare solent, vere quidem finiente, nondum tamen artem incobata. Vel si uer ad magnam sui partem hyemale fuerit, circa principium æstatis, non multo tempore post pleiadum ortum. Viperas autem, quæ prægnantes sunt, reuicere oportet: aliarum uerò caput, ac caudam abscindere. Nam præterquam quod hæc particula uirulentiores esse uideantur: etiam dura, & parum carnis habent. Sufficit autem in magnis uiperis, id quod utrinque amputatur, quatuor digitos æquare. Totum uerò reliquum corpus, in tresfins exemplis, pedleque detracta, aquis primo abluendum, atque in uas fideile conueniendum est: deinde aqua pura superinfusa, uiridique anetho (tunc enim uiget) olla prunas, ut coquatur subiecere conuenit; vel arida ligua, quæ, quod fumum non emittant, & aere uocant: uel quod melius adhibe est uitium sarmenta. Salis autem, siquidem suo tempore uiperas cepserit, tantillum immittere oportet, sin æstate iam incipiente, nihil. Porro obseruandum est, ne illæ capiantur, quæ in maritimis locis, quæque in aliqua salsa aquarum lacuna degant: antidotus enim quæ ex huiusmodi uiperis confecta fuerit, sitim excitiabit. Cum igitur Viperæ probè coctæ fuerint, ac si quis comedere uelle, eas ex aqua eximere oportet, deinde carnes ita à spinis auellere, ut nihil ex spinis simul auferatur: atque his exquisitè contritis, panis ex purissima farina opimeque confecti, qui præcipue & bene fermentatus sit, & in furno, non sub libano coctus, modicum quiddam admiscere. Nonnulli tamen in committendo panem Viperis hanc mensuram seruandam præcipiunt, ut panis uiperinarum carnum dimidio minus sit: alij ne tertiam partem excedat malunt. Ego uerò quandoque quartam, quandoque & quintam panis inposui. Ceterum nisi probè coctus fuerit, periculum est, ne aliquid aciditatis medicamentum contrahat. At satius est, panem hunc ita coctum per aliquot dies loco aliquo sticciori prius exicasse. Verum cum uiperas, & panem conuixeris, diligenter quæ adhibebis, ut nulla uiperinæ carnis particula non confusa remanserit, passillos ex ea massa conficito, qui tenues sint: nam crassi cum difficulter scitescere soleant, & carnem putrere, & panem aciescere sinunt. Quamobrem panem quoque ante siccatum terere melius est, & non quemadmodum ante nos qui Cæsari theriacam faciebant, uiperarum iure maceratum: id quod ipse quostus fecit, sed mihi postea melius esse uisum est, panem ante conuictum uiperarum carnis exadè iam subactis admiscere: citius namque passillos sciccant, qui siccatum panem, non madidum acciperint. Sit autem cella, in qua passillos sciccabis in superiori domo parte, ad meridiem conuersa, uel saltem ad septentrionem non respiciat, ut solis radios tota penè die admittat. Tali enim in loco commodè sciccant. Statim ubi fuerint conformati, ea parte collocantur, quæ solares radij peruenire non possint. Frequenter autem ipsos conuercere opus erit, ut æqualiter utraque ex parte sciccetant. quod facere si quis omiserit, superior quidem pars celeriter arefcescens; inferior autem humidà diutius permanebit, periculumque erit ne marcescât. Postea uerò quam eyccati fuerint, maneant adhuc aliquot diebus eadem in cella longius, quam prius in solis radijs, & speque densa conuertantur. Sufficiens autem ad hæc omnia quindecim dies ad summum: post quod tempus donec theriacam conficere uolueris, recondi debent in uase stanneo, aut uitreo, aut etiam aereo. Vitrum siquidem, & aurum nullam fraudem admittit: stannum autem plumbi mistura adulteratur. quod uitare conueniet, non solum in hac, sed & in quibuscumque alijs antidotis: quemadmodum & argentum, si purum non fuerit: uasa namque ex eo fabricata celerrime rubiginem contrahunt, purum autem argentum, Romani candidum uocant. Ceterum longè melius est, haud multò post, quam passillos confeceris, ipsi uisui. quamquam non nullum detrimenti capiunt, etiamsi præfacto anno, atque etiam multo post eis uisari. Releuè namque à principio ficcati, ad tertium, quartumque annum integri perseverant, nondomdo tamen apertè reponantur, & subinde pulsiculus quidam, qui ipsis obnasci consueuit, mundis linteis interdum abstergatur. In uasque si diutius inuereat, passillos perforabit. Perficuum est autem eos inuitiles euadere, qui perforati fuerint: quemadmodum antequam hoc ipsis accidat, etiamsi multum tempus intercesserit, utiles permanent. Hæc Galenus de conficiendis passillos Viperæ ratione, quo optimi & præstantissimi habeantur. Ceterum illud Dioscoridi uicticulum uidetur, quod qui uiperas estent pediculos procreant. Cuiusdam reclamant Galenus xi. simplicium medicamentorum, ubi id certò eius euenire asserit, quibus pulu-

Viperæ uino
delectantur.Viperarum uenatio, & earum
passillos.Aegyptijs ui-
peræ cibus.

cum incidisset in fanabilia vlcera, viperas edendas dabat, miraq; celeritate persanabat. In Aegypto Aegyptios ipsos viperis alijsq; serpentibus similiter, atque angulis vilitate prodidit Galenus lib. 111. de alimentorum facultatibus. Quibus: uena eos usq; tradit: um, est, qui occidentales, nouiterq; repertas Indias incolunt, perinde ac ii, qui orientales inhabitant, ut libro 7. auctor est Plinius. Cinis ex uipera pelle factus, capiti assidue aspersus, alopecia scditates aufert. Viperæ totius cinis, quæ uina in uas nouum sicile coniecta fuerit, additus succi femuli uncyis duabus, & thuris gramo, & deinde cooperculo argilla circumlito testæ, & in fornace combusta, oculorum hypochifis, & caliginis potenter tollit, collyrijs adhibitus, aut per se tantum. Viperæ caput linteolo colligatum, & collo suspensum, magnum sanè amuletum est contra anginas, quippè non solum iam factas sanat, sed ne fiant, prohibet. Viperæ ita Latinis dicta Græcis *χίβρα* uocatur: Arabibus, Labane alsahay: Italis, Viperæ; Germanis, Branschlängen: Hispanis, Eiuora, & Bicha: Gallis, Vipères.

Nomina.

Τίπες ἑσσορ.

SENECTA ANGVIVM.

CAP. XVII.

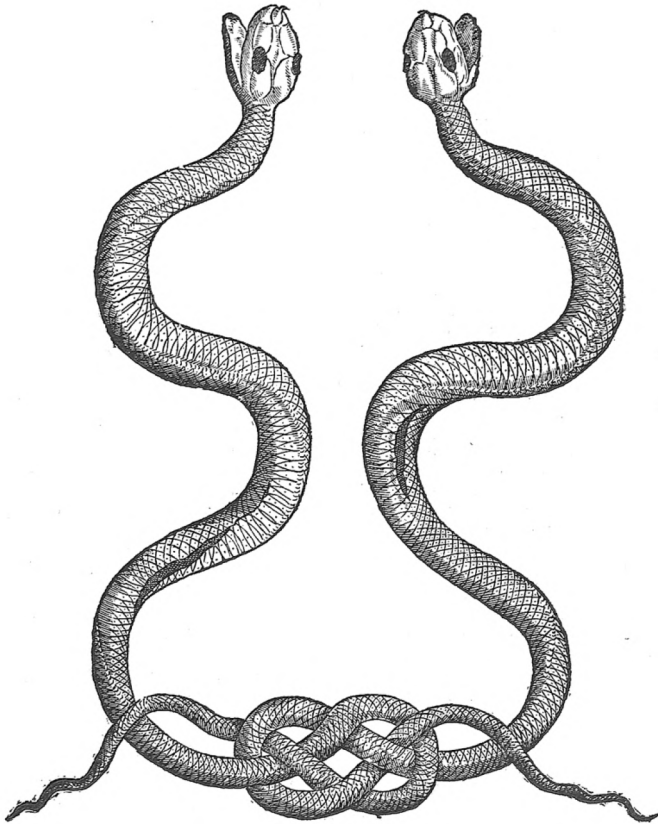
10

SENECTUS anguim in vino decocta, dolori aurium, infusus, & dentium, collutione auxilium est. Ad dunt eam in medicamenta oculorum, sed præcipuè viperinam.

Senectæ anguim cõfid.

NVLIS non cognita anguim Senecta: quippe quæ sæpe in campestribus inter saxa, & stirpes inueniatur. De hac cum differeret Aristoteles lib. 8. de historia animal. cap. 17. sic inquit. Serpentes senectam exuunt tuum uere, cum egre-

SENECTA ANGVIVM.

diuntur, tum etiam autumno. Vipera etiam exiit tam vere, quam autumnis. Cum serpens exuere incipit, ab oculis primùm detrahunt, ita ut obsecari videatur ipsi, qui rem non intelligunt. Tum caput exiit: glabrum enim hoc omnium antiquam reliquum corpus, apparet: atque vna serè nocte, & die senectus tota exiit: & capite orsa ad caudam: & cute altera intus subnascente, ipsa remouetur. Vt enim setus inuolucro secundarum, quo contentus prodierit, exiit: sic ista senectute detraha renouantur. Porro de ea nil aliud memoris prodidit Galenus libro xi. de simplicium medicamentorum facultatibus, quàm quod in aceto decocta dentium dolori medetur. Marcellus tamen empiricus anguium senectam vulsus commentat. si ijs licio alligetur. Eandem quoque prout, ad cælicos, in rosaceo prius decoctam in stanno vase, & deinde nuntri imponitam. Τα παρ' οφθαλμοῦ Græcè, Senecta anguiū Latine vocatur: Albalba, & Selach albaie, Arabice: Spoglia delle Serpi, Italicè: Seb-lagen balck, Germanicè: Pelle de la culebra, Hispanicè.

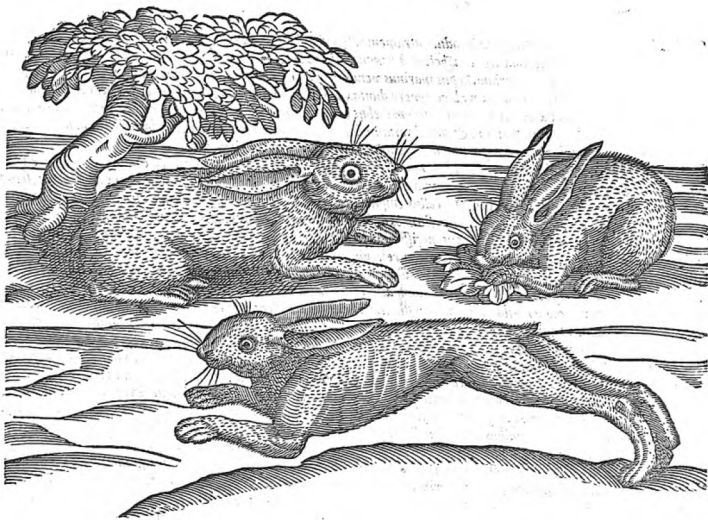
Αγαρίν Βαλάσσοι, καὶ Χερσάοι.

LEPVS MAR. ET TER. CAP. XVIII.

Lepus marinus lorigini parua: similis est, qui per se tritus, aut cum a urtica marina illitus capillos cuellit. Terrestris leporis inaffatum cerebrum manditur, iuuantis tremoribus, qui ualitudine contracti sunt: affricati, aut cibo facilem infantibus dentitionem praestat: exiitum caput, & cum adipis urfino, aut aceto illitum, alopeciarum inanitatibus medetur. Leporinum coagulum post triduum à concubitu potum, conceptum adimere, partusque spem intercipere proditur: vuluæ, & alui fluorem sistit: comitiales iuuat: contra venena ex aceto bibitur, praeterim aduerfus concretum lac, & uiperarum morsus. Sanguis eius si calidus illinatur, uitia cutis in facie, uiliginem, lentiginemque sanat.

a ἀκαλόρυς. cū urtica sim pliciter non cū urtica marina vt Ruellius, Marcellus, & Cornarius veritant. Ita. n. habent omnia xcrp.

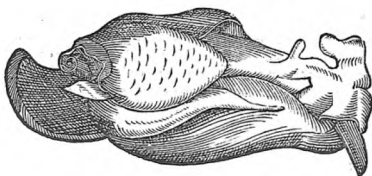
LEPVS TERRESTRIS.

Marinus Lepus (ut nonnulli memoria prodidere) sic primùm appellari cepit, quod terrestris leporis faciem referat. Quapropter hac de eo à Plinio produntur libro 9. cap. 43. Lepus, inquit, qui Indico mari nascitur, etiam tantum pestilens, uomitum, dissolutionemque stomachi protinus creat. In nostro ossa in formis, colore tantum lepori similis: in Indis & magnitudine, & pilo duriore tantum. nec uiuus ibi capitur. hac Plinius. Ex quibus facile conijci potest. Dioscoridem potius de nostratium marium Lepore intellexisse, quam de ijs, qui in Indico innatant pelago, argumento quod parue lorigini similem marini leporis reddiderit. At Aeliano marinus lepus cochleæ exenteratæ similis habetur, cui sane is, cuius imaginem hic primo loco ex Rondoleio appinximus, illi baud parum similis uidetur. Huic color in dorso est ex. rufo nigrescens. Capus habet deforme, cuius alteri cornu Libellæ, quæ Græci Κοζάνας vocant, simile cernitur. alterum verò mutilum est, foramine apparente, per quod processum quendam carunculum exerit ac retrahit aded, ut lingua serè imaginem exprimat. In horum medio oris rima iustitur. Os habet in dorso perinde ac Sepia, sed tenuius ac tortuosum.

Leporis marini conlid.

LEPVS MARINVS. I.

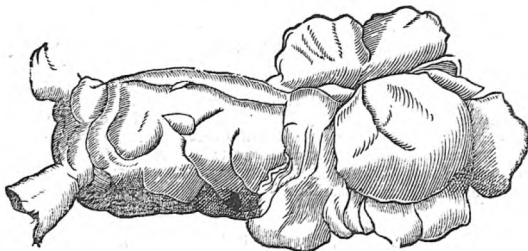

T 3 Exerit

Leporis marini alteri generis.

Exerit & cornicula duo mollia, cochlearum modo circa capitis sedem, sed breuiora, & rescissa. Atramento refertus est, ut loliiginem, quibus quoque internis visceribus omnibus similis habetur. Est & alterum genus grandius, atque exterius à prescripto differens. Siquidem anteviore parte appendices duas habet latas, carnosasq; ore in medio reposito. Inferius paulò cornicula quoq; duo prominent, sed breuiora quàm in altero, & acutiore. esse hic in dorso caret, cetera Sepis similia sunt; atq; ni-

LEPVS MARINVS ALTER.

Leporis terrestris confide

Vana opinio.

Leporis facilius tates.

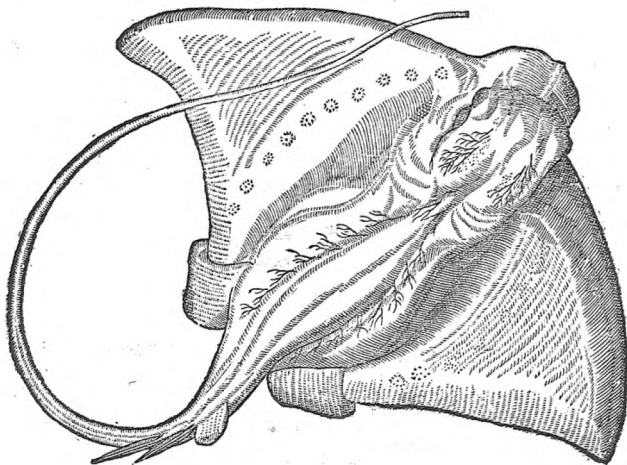
seribus loliiginem quoq; refert, quemadmodum atramento. Pernitiosum valde Lepus marinus animal est, letaliq; veneno refertus, adeo, ut denotatus interimat, & conspectus à pręgnantibus abortum faciat, ingenti excitata prius nauſea. Ideoq; refertè Plinius scripsit libro 3. cap. primo. Lepus marinus venenum est, alijs in potu, aut in cibo datus, alijs etiam usus, si quidem grandia si omnino aspexerint feminam ab eo genere duntaxat, statim nauſea, & redundatione stomachi vitium fatentur, & deinde abortum faciunt. Ceteræ moriuntur totidem diebus, quot uixit lepus, incerti, temporis beneficium id esse, autor est Lycinius Macer. Hac ille. Terium & piscule ntrum odorem spirat marinus Lepus; nec alibi degit, quam in limo, & sordibus. Albertus auctor est, tertium Leporis marini genus reperiri, communi piscium magnitudine, sed capite lepori non absimili, dorſo rufescente; eulentum: tamesi à nonnullis explodatur, ut pote quod & concoctum contumax sit, & elephantiasm gignat. Dioscoridi marinus lepus præstat tantum illius ad euellendos pilos. Plinio præstat quoque ad strumas, si imponatur, & celeriter amoueat. Idem (ut Marcellus empiricus est autor) aut eius sanguis cum oleo tritus, cuius pilos renascenti prohibet. Verum si renascatur, adeo molles futuros facit, ut si iterum euellantur, & posthac illinatur locus, haud quaquam eos renascenturos. Ceterum terrestris Lepus notissimum animal est, & cursu uelocissimum. Solum hoc inter cetera terre animalia, quæ utrinque dentata sunt (ut scriptum reliquit Aristoteles libro 111. de partibus animalium, cap. x. v.) & que unicum tantam continent ventrem, coagulatum habet. Sunt & lepores albi, quales etiam Plinius libro 8. cap. i. v. referi in Alpibus inueniri. Hi hyberno tempore admodum albicantes in summis uallis Anania montibus frequentes reperuntur: eo præsertim tempore, quo in nubibus altissimis resistentur: qui tamen adeo magni non sunt, nec ita in cibum parati cum palato inueniuntur, ut qui in campis stribus capiuntur. Ceterum candidi hyeme tantum conspiciuntur: nam liquor, centum nime subrubeſcunt, quemadmodum & ceteri. Cuius rei indicio sunt, illi qui cum non perfectè priores pilos exuerint, partium candidi, partim subrutilli uidentur. Lepores aperti oculis dormiunt, nec (que sua maxima timiditas est) alio quam fugæ se tutari sciunt. Huic soli pilos in bucca intus, & sub pedibus esse adnotauit Aristoteles libro 111. de historia animalium cap. 12. Archelanus auctor est. cui etiam sententię plerique subſcribunt, Leporis utrinque sexum, & utranque gignendi nim inesse, & omnes lepores eaque gignere, ac si essent hermaphrodit. Verum inualuit falsa hæc opinio, quod crediderint homines tumores binos in inguinibus utriusque sexus prominentes, testiculos esse. Atqui hi testes non sunt (ut in castore inferius dicemus, sed folliculi glandulę faciem referentes, qui meatum intus habent obliquum, & quo liquor quidam effluit, peruiade ac è castoris folliculis, quos omnis superior etas falsò testiculos putauit. Hos quoque, quinimò & vulgus uniuersum, hæc in opinione confirmauit, quod uiderint, Lepores, quanquam plurimi quotidie capiuntur, etiam quodammodo fecundius procreare. Verum tamen id non euenit, quoniam mares ipsi pariant; sed quia (teste Aristotele libro v. 1. de historia animalium, cap. 33.) sup̄erſatant, dum adhuc utero gerunt, similitèrque statim a partu concipiunt, ita quòd singulis mensibus generant. Sed sætus eadunt non uniuersos: interpositis enim diebus quot res uulerit, peragunt partionem. Vnde tam innumera fecunditas: nam est femina lacu nuper natis præbeat; nil tamen prohibet, quin eadem repetat coitum, & latens & gerens uero, denno concipiat sætum. Mares (ut loco citato idem prodidit Aristoteles) auersi coeunt cum feminis: retro enim us genitalia membrum à natura datum est, ut apparcat, dum urinam reddunt. Ex quo etiam multis perſuasum est, mares sætum concipere; siquidem cogniti perquam difficile est, an mares, an femine sint, ut etiam cuniculis contingit: qui cum fecunditas etiam proflicent, quam lepores; non ob id tamen mares unquam parere uisum sunt, quaneus quolibet mense femina pariant. Tradit Plinius libro x1. cap. 37. bina iecinora Leporis inesse circa Britetum, & Thernem, & in Cherroneo ad Propontidem: at translatis alio alterum statim absumi. Id quod ante ipsam memoriam prodiderat Aristoteles libro 11. de historia animalium, cap. 17. Item libro 111. de partibus animalium, cap. vii. ubi hoc leporum genus libro v. 11. de historia animalium, cap. 28.) Lepores si aliunde illati dimittantur, uivere nequeunt, sed eodem remersis, unde maris introierint insulam, moriuntur. Leporinæ carnes in cibis esitas præter id quòd egrè concoquantur, crassum, mantiosum, secur uerò arefactum, iecinorositas utiliter exhibetur potandum. Integer cum pelle Lepus operculato fictili impostus, in cibanoque igne succeno tandiu dimissus, ut penitus exuratur, urina utiq; mirifice opitulatur, adeo ut calculus ei q̄at, tam in renibus, quam in uescica genitos. Leporinum sel (succharo exceptum, oclorum argemas, nubeculaque delet. Leporinum fereus (ut aiunt) mulieribus gestatum, conceptum impedit. Sed illud experientia compertum est, quod uuluis earum immisium, & mensium defluxiones cohibet, & humentem exicat uterum. Rens crudi præsertim adhuc calentes deorant, auxiliantur

xiliantur mirificè calculosi, quin etiam cocti idem præstant. Pulmo autem frequenter adhibitus, attritus ex calciamenis pedes sanat: eiusdem testiculi ipsi salubriter manduntur, qui vesicæ molestiis laborant. Leporinus sanguis adhuc calens, cum bordeacea farina decoctus, ac deoratus, dysentericorum profusum illico sistit. Ad idem quoque ualet leporinus simus potus. Idem, atque pili, qui sub ventre habentur (ut Marcellus est autor) cum melle decocti, & sabs quantitate frequenter deuorati, rupta intestina conglutinant, etiâ si lesto in grançilioribus fuerit intestinis, & sabs quantitate frequenter deuorati, donec periculum omne tollatur. Pili leporini asti, sanguinem undequaque fluentem sistunt, peculiariter autem ad fluxum sanguinis narium y ualent, qui è uentre iuni leporis euulsi fuerint: si in nares intromittantur. Sunt qui scribât, eos uentriculi doloribus affici nunquam, qui leporinum Talam secum portauerit. sed hæc supersuetio sunt, quanquam non omnino reicienda. Animal λεγολόβα δειλίος Græcis, Lepus marinus Latinis nominatur: Italis, Lepre. Quod uerò λεγολόβα γρηγορίος Græcè, & Lepus terrestris Latine dicitur: Arabice, Arneberri: Italicè, Lepre terrestre: Germanice, Hase: Hispanicè, Lienre: Gallicè uem Lieure. Nomina.

Τριών θαλάσσιε.

PASTINACA MARINA. CAP. XIX.

Marinæ Pastinacæ radius, qui eius cauda cnatus aduersis squamis reflectitur, dentium dolorem mitigat, nam eos frangit, & cuocat.

Pastinaca marina similiter atque raia, & alia id genus, in piscium planorum, & charitagineorum genere collocatur. Hanc Veneti pesce colombo, Romani Bruco appellant. Duo eius uisimus genera, aliarum, cuius unus tantum aculeus caudæ inest: alterum, cui duo. Postremam hanc Aquilam quidam esse censent. Verum cum Aquila uno tantum aculeo sit munita, nec parum capitis figura, & caudæ longitudine à Pastinaca differat, piscatorum sententias ego potius accesseim: quippe qui dum Istria litora perustrarem, Pastinacas nonnullas mihi obtulerunt, quarum alia uinco, alia gemino aculeo armata spectabantur: has mares, illas feminas appellantes. Sed mirum dictum, quam acriter feriant Pastinaca. Aculeos enim robustos admodum habent, utrinque minutis dentibus, ipsisque adnatis ferræ in modum excisis, quorum venenato icu piscatores grauius afficiuntur. Quam ob causam memoria prodidit Aetius lib. 111. quod qui à marina pastinaca percussus sunt, his vulneris locus manifestè apparet. Sequitur autem dolor pertinax, & totius corporis stupor: acutum enim, & firmum habet aculeum, quo uehementissima uin in altum impulso nerui sauciantur. Quapropter in aliquibus mors derepente totum conuellens corpus comitatur. Idcirco non absque forti ratione Plinius lib. 9. cap. 48. ita scripserim: Nullum usquam execrabilius uenenum, quam radius super caudam eminentis trigonis, quam nostri Pastinacam appellant, quincunciali magnitudine, arbores infixus radici necat. Arma ut telum perforat & ferri, & ueneni malo. Latet piscis hic: & ut idem auctor est libro citato, cap. 42. latrocinatur ex occulto, transcurrentes radio figens. Marcellus Virgilios, nimirum cupidus in eundem rationem, qua pastinacæ radio uti posset, dentium doloribus sedandis, quippe quod id silentio inuoluerit Dioscorides, fatetur, etsi diligenter, ut consentaneum est, inquisierit; nunquam tamen apud antiquos scriptores eam se consecutum fuisse. Qua in re aperte declarat, si sibi cum Plinio parum intercessisse consuetudinis: quandoquidem Plinius lib. 32. cap. 111. nos abunde docuerit modum, quo eo radio in dentium doloribus uti ualeamus, sic inueniunt. Pastinacis quoque radio scarificare gingiuas, & in dentium dolore utilissimum. Conteritur, & cum bellu-boro albo illitus, dentes sine uexatione extrahit. Quapropter mirari non licet, si quandoque in plateis circulatorum, denat, qui substantias uermibus exeduntur, si eo uelera scarificentur, purganturque. Idem radius equos perforat, qui substantias uermibus exeduntur, si eo uelera scarificentur, purganturque. Pastinacæ iecur oleo incoctum non modò hominum scilicet etiam brutorum. Piscis tamen esulentus est, si abscessis in uiniorem caudâ & capite, decoquatur. Τριών θαλάσσιε itæ Græcis, ut Pastinaca marina Latinis, pariter & Italis nuncupatur.

Pastinacæ pi-
scis confid.

Marcelli
ignorant.

Pastinacæ &
cuius radij uir-
res.

Nomina.